

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Julie Gábrišová

Kognitivní interview

Cognitive interview

Praha 2019

Vedoucí práce: PhDr. Hedvika Boukalová, Ph.D.

Touto cestou bych ráda poděkovala PhDr. Hedvice Boukalové, Ph.D., vedoucí mé práce, nejen za umožnění psát práci na toto téma, ale také za souvislou podporu – jak odbornou, tak také osobní.

Velký dík patří také Martinovi N. za neutuchající konzultace a obrovskou pomoc.

Zvláštní poděkování pak patří mému otci. Za to, že se každý den ptal, kolik stránek je hotovo.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 22. července 2019

.....

Julie Gábrišová

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce se zabývá metodou kognitivního interview a jejím užitím ve výslechové praxi. Literárně přehledová část nejdříve seznamuje s vytvářením svědecké výpovědi, se zpracováním informací a s paměťovými procesy, poté se soustředí na samotný kognitivní interview, na jeho průběh, základní techniky a limity. Další kapitoly se zaměří na využití této metody u vybraných skupin lidí a v policejní praxi. Empirická část v návaznosti na literárně přehledovou část poskytuje návrh experimentálního výzkumu, který se věnuje ověření efektivity KI v porovnání s běžnými výslechovými metodami v České republice.

Klíčová slova

Kognitivní interview, výslechová metoda, svědecká výpověď

Abstract

The present work deals with the method of cognitive interview and its use in interrogation practise. First of all, the literary review section introduces witness testimony, information processing and memory processes. Then the work focuses on the method of cognitive interview, on the individual phases, techniques and limits of the method. The next chapters will focus on the use of this method in selected groups of the people and in police practice. The empirical part provides a proposal of experimental research, which deals with the effectiveness of the cognitive interview in comparison with common interrogation methods in the Czech Republic.

Keywords

The cognitive interview, interrogation method, eyewitness testimony

Obsah

ÚVOD	6
1. VYTVÁŘENÍ SVĚDECKÉ VÝPOVĚDI.....	7
1.1 SVĚDECKÁ VÝPOVĚĚ JAKO PRODUKT VÝSLECHU.....	7
1.2 PSYCHICKÉ PROCESY PŘI VYTVÁŘENÍ SVĚDECKÉ VÝPOVĚDI.....	8
1.2.1 Příjem informací.....	8
1.2.2 Kódování informací.....	10
1.2.3 Uchování informací.....	12
1.2.4 Vybavování a předávání informací.....	13
2. KOGNITIVNÍ INTERVIEW	15
2.1 VÝVOJ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW.....	16
2.1.1 Klasické kognitivní interview.....	16
2.1.2 Rozšířené kognitivní interview.....	17
2.2 KOMPLETNÍ STRUKTURA ROZŠÍŘENÉHO KOGNITIVNÍHO INTERVIEW	17
2.2.1 FI – Greeting and establish rapport – Představení se a navázání vztahu	17
2.2.2 FII – Explain the aims of interview – Vysvětlení cílů rozhovoru	18
2.2.3 FIII – Initiating a free rapport – Iniciování volné výpovědi	20
2.2.4 FIV – Questioning – Doptávání se	23
2.2.5 FV – Extensive retrieval – Rozšířené vyhledávání	26
2.2.6 FVI – Investigatively important questions – Otázky důležité pro vyšetřování	27
2.2.7 FVII – Summary – Souhrn	28
2.2.8 FVIII – Closure – Uzavření	28
2.2.9 FIX – Evaluation – Zhodnocení.....	28
2.3 LIMITY KOGNITIVNÍHO INTERVIEW	28
2.3.1 Sugestivnost metody.....	29
2.3.2 Časová náročnost	29
2.3.3 Potřeba spolupracujících svědků.....	29
2.3.4 Nároky na vyšetřovatele	30
3. VYUŽITÍ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW U POLICIE.....	30
3.1 MODIFIKACE KOGNITIVNÍHO INTERVIEW	31

4. SPECIFICKÉ VYUŽITÍ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW U VYBRANÝCH SKUPIN LIDÍ	33
4.1 VYUŽITÍ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW U TRAUMATIZOVANÝCH OBĚTÍ.....	33
4.2 VYUŽITÍ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW U SENIORŮ.....	35
4.3 VYUŽITÍ KOGNITIVNÍHO INTERVIEW U PODEZŘELÝCH	35
5. NÁVRH VÝZKUMU	37
5.1 CÍLE VÝZKUMU.....	37
5.2 SPECIFIKACE VÝZKUMNÝCH CÍLŮ.....	37
5.3 VÝZKUMNÝ VZOREK	39
5.4 DESIGN VÝZKUMNÉHO PROJEKTU	40
5.4.1 Přípravná fáze	41
5.4.2 Postup výzkumu	41
5.5 ZPRACOVÁNÍ DAT	43
5.6 DISKUZE	44
ZÁVĚR.....	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	47
SEZNAM ZKRATEK.....	60

Úvod

Výslech není příjemná mezilidská interakce. Již ze své podstaty být nemůže. Ať už se výslechu účastníme jako oběť, svědek či podezřelý, většinou v nás zanechává silné dojmy. Přemýšlíme, zda jsme toho neřekli málo, nebo moc. Zda jsme si vzpomněli na vše, nač jsme měli. Přemýšlíme, komu svou výpovědí ublížíme a komu naopak můžeme pomoci. Na očitě svědky jsou během výslechu kladeny obzvláště vysoké požadavky. Často jsou nuceni detailně vzpomínat na události, které jim byly nepříjemné, na lidi, kteří jim ublížili. Česká literatura se otázkám svědecké výpovědi věnuje poměrně obsáhle, dodnes však do české praxe nebyl přijat žádný ucelený koncept, který by policistům pomáhal efektivně vést výslech s očitými svědky. Tato práce si klade za cíl představit specifický prostředek pro podporu výslechu svědků – metodu kognitivního interview, předložit její možnosti uvedení do praxe a v rámci návrhu výzkumu pak ověřit její účinnost v českých podmínkách.

Práce je členěna do pěti kapitol. První kapitola se věnuje tvorbě svědecké výpovědi, především pak kognitivním procesům, které stojí za jejím vznikem. Druhá kapitola představuje samotnou metodu kognitivního interview. Důraz je kladen především na strukturu a jednotlivé techniky rozšířeného kognitivního interview v podobě, ve které se dnes běžně využívají. Třetí kapitola se věnuje využití metody u policie. Poslední kapitola literárně přehledové části se zabývá otázkou specifického užití metody u konkrétních skupin lidí, konkrétně u traumatizovaných obětí, seniorů a podezřelých. Pátá kapitola je věnována návrhu výzkumu. Projekt má podobu experimentu, za pomoci kontrolní skupiny bude sledovat ověření efektivity kognitivního interview.

Literatura, ze které práce vychází, je především zahraničního charakteru. Využity byly jak starší zdroje, protože právě ty stály za vznikem metody, tak také poznatky z posledních let. V práci je citováno dle normy APA 6. vydání (2010).

Literárně přehledová část

1. Vytváření svědecké výpovědi

Pro další kapitoly této práce je nezbytné definovat určité termíny, které se váží ke svědecké výpovědi: co je to výslech, svědecká výpověď, kdo svědeckou výpověď poskytuje a kdo ji přijímá. Poté se vrátíme k samotným základům vytváření svědecké výpovědi – k psychickým procesům, které ovlivňují její tvorbu. Konkrétně k otázkám vnímání, paměti a emocí. Protože právě pochopení těchto procesů může vést k nalezení účinné výslechové techniky, která umožní svědkům podat obsáhlejší výpověď.

1.1 Svědecká výpověď jako produkt výslechu

„Výpověď svědka představuje vedle výpovědi obviněného, znalce a zadrženého další z důkazních prostředků, jehož podstatou je výpověď osoby o skutečnostech důležitých pro rozhodování v trestním řízení. Svědek vypovídá vždy o tom, co vnímal vlastními smysly“ (Nejvyšší státní zastupitelství, n.d.).

Straus a kolektiv (2005) definují **výslech** jako běžně využívanou specifickou metodu, která umožňuje za zákonem daných podmínek a ze zákona daných důvodů získat formou **výpovědi** kriminalisticky a právně relevantní informace – a to pomocí reprodukce z paměťových stop, které jsou uloženy ve vědomí člověka. Obvyklým cílem výslechu je tedy získat co **nejpřesnější, nejobjektivnější a nejvěrohodnější výpověď** o konkrétní kriminalisticky významné události. S předpokladem toho, že právě tyto informace mohou pomoci v objasnění skutkových okolností události.

Technika výslechu se výrazně mění dle procesního postavení vyslýchaného – tedy podle toho, jakým způsobem je konkrétní osoba zainteresovaná do procesu objasňování (Konrád, Porada, Štraus, & Suchánek, 2015). Pokud mluvíme o svědecké výpovědi, myslíme tím výpověď svědka. **Svědék** je fyzická osoba *„rozdílná od obviněného, která byla vyzvána (předvolána) orgánem činným v trestním řízení, aby vypovídala o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, které sama vnímala (poznala) svými smysly, tedy viděla, slyšela“* (Nejvyšší státní zastupitelství, n.d.). Svědkem může být jak osoba, která událost vnímala svými vlastními smysly, v tom případě se jedná o **očitého svědka** (Konrád et al., 2015), tak také osoba, která se o skutečnostech události dozvěděla zprostředkovaně, v tom případě mluvíme o tzv. **svědkovi z doslechu** (Kudělková, 2009).

Pokud navíc svědek v souvislosti s událostí sám utrpí újmu (majetkovou, nemajetkovou či jinou), stává se také zároveň **obětí/poškozeným** (Jelínek, 2018). Konrád a kolektiv (2015) upozorňují, že v případě výslechu svědka, který je zároveň také poškozeným/obětí, je nutné zohlednit jeho možnou vyšší zainteresovanost na průběhu a výsledku výslechu. Už jen z toho důvodu, že na základě výpovědi poškozeného/oběti je možné uvažovat o výši náhrady škody/nemajetkové újmy, která bude po pachateli vymáhána.

S ohledem na předchozí definice tedy můžeme považovat svědeckou výpověď za sdělení, které nám v průběhu výslechu poskytují osoby, které se buď samy nebo zprostředkovaně účastnily kriminalisticky významné události. Svědecké výpovědi jsou obvykle předmětem **trestního řízení** – jasně daného postupu orgánů činných v trestním řízení. Trestní řízení si klade za cíl zjistit, zda byl spáchán trestný čin, popřípadě kým, a zajistit jeho potrestání dle zákona (Jelínek, 2018). K výslechu svědků tak dochází nejen v počátečních fázích trestního řízení, například při **prověřování** či **vyšetřování**, kdy výslech vede policejní orgán, respektive **policista**, ale také u řízení u soudu. Pokud pak jde konkrétně o odhalování trestných činů, mluvíme o policistovi – **vyšetřovateli**.

1.2 Psychické procesy při vytváření svědecké výpovědi

Na vytváření svědecké výpovědi se podílí mnoho psychických procesů – zejména pak **vnímání**, které nám pomáhá zaznamenat informace z podnětové události, **paměť**, která nám umožňuje zaznamenané informace kódovat, uchovávat a vybavovat, **myšlení** a **emoce**, které mohou významně ovlivňovat kvalitu i kvantitu zaznamenaných a zapamatovaných informací (Baddeley, 2012).

Pro vyšetřování je zásadní paměťová stopa, kterou kriminalistika definuje jako určitý odraz objektivní reality ve vědomí člověka, který vznikl a formoval se v přímé souvislosti s vyšetřovanou událostí (Konrád et al., 2015). Při tvoření svědecké výpovědi odlišujeme jednotlivé fáze: **příjem, kódování, uchovávání, vybavování a předávání informací**. Vyšetřovatel, který přijímá svědeckou výpověď, by pak měl být seznámen především s faktory, které mohou jednotlivé fáze narušit.

1.2.1 Příjem informací

Příjem informací je první fází utváření výpovědi a týká se především otázky vnímání a pozornosti. Mohlo by se to zdát jednoduché, svědek při přepadení banky koncentruje svou pozornost na vzhled útočnicka, na barvu jeho oblečení, na poznávací značku auta, ve kterém pachatel odjíždí, poté tyto informace předá vyšetřovateli a pachatel je dopaden. Informace

o trestném činu jsou však získávány především bezděčně. Vliv na množství a kvalitu vnímaných informací pak má mnoho okolností, ty mohou být také důvodem, proč se výpovědi jednotlivých svědků liší, aniž by vypovídali lživě (Čírtková, 2013). Tyto proměnné je možné rozdělit na objektivní a subjektivní.

❖ **Objektivními proměnnými** rozumíme okolnosti na straně vnímané události. Kapacita podnětů, které jsme schopni vnímat, je omezená. Lidská mysl se s těmito limity vypořádává díky schopnosti přenášet pozornost na různé podněty v našem okolí. Pokud je podnětů příliš mnoho, vysoká vjemová zátěž může zapříčinit prioritní zpracování centrálních stimulů, kdy periferní stimuly nejsou vůbec vnímány (Greene, Murphy, & Januszewski, 2017). To, zda se podnět stane centrálním, svědek na něj zacílí pozornost a začneme jej vnímat, je otázkou jak samotného podnětu, tak i kontextu situace, ve které se podnět objevuje. Už Broadbent v roce 1958 píše o tom, že naši pozornost přitahují především podněty, které jsou důležité vzhledem k naší motivaci a momentálním cílům, tím spíše, pokud jsou v daném kontextu neočekávané či výrazně odlišné. Tyto poznatky jsou pro svědeckou výpověď důležité. Pokud se centrálním podnětem stane pachatel, je pravděpodobné, že si svědek vzpomene právě na detaily, které jej pomohou odlišit od ostatních osob (dlouhá jizva pod okem či výrazný přívěsek na krku) (Fisher & Geiselman, 1992). Množství detailů ovlivňuje také časový interval, po který se svědek vyšetřované události účastnil (Kagehir & Laufer, 1992). Roli však hraje i fyzikální prostředí, tedy zda například na místě bylo dostatečné osvětlení, a samozřejmě také samotný děj na místě vyšetřované situace, ten ovlivňuje emoce a tím také proces vnímání.

❖ **Subjektivními proměnnými** rozumíme okolnosti na straně svědka. Tyto proměnné se mohou vázat k aktuální psychickému stavu, ale také k relativně stálejším osobnostním předpokladům. Obecně se doporučuje zvážit u výpovědi psychický stav, který byl v době trestného činu aktuální, tedy například míru únavy či užití alkoholu. Je však potřeba k těmto možným negativním proměnným přistupovat individuálně. Například u běžného konzumenta alkoholu při nízké až střední intoxikaci nebylo zjištěno snížení přesnosti výpovědi (Hagsand, Roos af Hjelmsäter, Granhag, Fahlke, & Söderpalm Gordh, 2017). Zásadní jsou i stabilnější osobnostní předpoklady. Vyšetřovatel by se měl například zajímat o profesní zaměření, zájmy a záliby svědka, lidé jsou totiž přesněji schopni vnímat to, čemu sami rozumí (Blandón-Gitlin & Pezdek, 2009).

Například profese automechanika může svědkovi pomoci zapamatovat si více relevantních informací o dopravních prostředcích v místě události (Fisher & Geiselman, 1992). Jak uvádí Sporer, Malpass a Koehnken (1996), výzkumy, které byly v tomto směru realizovány, poukazují na tendenci vnímat a posuzovat jednotlivé události v souladu s našimi očekáváními a zkušenostmi. Právě tak může dojít k zapamatování si detailů, které jsme očekávali, že uvidíme, a ne těch, které jsme opravdu viděli. Příjem informací, stejně jako kódování, však může být ovlivněn také věkem (více viz Rhodes, Greene, & Naveh-Benjamin, 2019), vzděláním, minulou zkušeností (Fisher & Geiselman, 1992) či pohlavím (více viz Valentine & Mesout, 2009).

Vliv emocí na vnímání

Proměnnou, které bude věnována zvláštní pozornost, jsou **emoce**. Jsou velmi úzce spjaty s kognitivními procesy a podílejí se na kompletním zpracování podnětů. Můžeme je považovat za subjektivní proměnnou, reagují však na objektivní proměnné. V případě jejich vlivu na **vnímání** se výzkumy (např. Basso, Schefft, Ris, & Dember, 1996; Clifford & Hollin, 1981; LaBar & Cabeza, 2006) shodují, že **v případě silně prožívané úzkosti se snižuje rozsah pozornosti a zmenšuje se ohnisko, které jsme schopni vnímat**. Tento fenomén můžeme znát například pod pojmem „*weapon effect*“, kdy zbraň v ruce pachatele negativně ovlivňuje zapamatování si periferních detailů, či pod názvem *tunelové vidění*, tedy zúžení apercepčního pole vlivem extrémní emoce. Čím více tedy svědek vnímá událost jako nebezpečnou či život ohrožující, tím více svou pozornost zaměřuje pouze na objekt hrozcícího nebezpečí, například na zbraň.

1.2.2 Kódování informací

Pokud mluvíme o kódování informací (vstípení), rozumíme tím schopnost transformovat senzorické vstupy do podoby segmentovaných mentálních reprezentací, tedy přetvoření informací do obrazů, kterým lidská psychika rozumí, a jejich uložení do paměti. (Baldassano et al., 2017). Pro vytváření svědecké výpovědi je důležité uvědomit si, že mentální reprezentace není přesným odrazem či kopií vnímané události (Sternberg, 2002).

Jednou z důležitých proměnných, která ovlivňuje přesnost kódování, je smyslová preference svědka (tedy to, které smysly svědek dominantně využívá), která převládala v procesu příjmu a vstípení informací z události (Fisher & Geiselman, 1992; Matiašek,

Soukup, & Bárta, 1968). Právě mechanismu smyslové preference využívají ve svém kognitivním interview Fisher a Geiselman (1992).

Mentální reprezentace se odlišují jak kvalitou a obsahem, tak také formou, ve které jsou vyjádřeny. Na vyšetřovateli pak je rozeznat formu mentálních reprezentací, kterou svědek využil (Fisher & Geiselman, 1992). Pro svědeckou výpověď rozeznáváme dva typy mentálních reprezentací:

❖ **Konceptuální mentální reprezentace**

Pachatel byl vysoký, štíhlý, měl jizvu na obličeji a kulhal. Pokud je svědek vyzván, aby popsal pachatele, pravděpodobně k charakteristice využije právě konceptuální mentální reprezentace. Tedy určitý „mentální slovník“, ve kterém se nachází široká škála výrazů, které pachatele popíše. Výhodou je především rychlost a pohotovost bez nutnosti vybavování si pachatele. Problémem je vysoká míra generalizace a využití především pouze funkčních a tvarových charakteristik.

❖ **Obrazová mentální reprezentace**

Jizva se nacházela pod pravým okem a mohla mít přibližně 10 cm, když se usmál, jizva se protáhla. Obrazové mentální reprezentace mají formu mentálního obrazu, který se vyznačuje mnohem vyšší mírou konkrétnosti. Tvář pachatele, která byla svědkem v minulosti vnímána, se tak může objevovat jako konkrétní mentální obraz tváře. Obrazové reprezentace se vyznačují barevností, plasticitou a možností s reprezentací mentálně manipulovat – otáčet ji, umožnit jí pohybovat se. Ekvivalentem obrazové mentální reprezentace je auditivní mentální reprezentace, která nám poskytuje internalizovanou mentální nahrávku, která má podobné vlastnosti jako obrazová. Takto specifické informace se však mnohem hůře verbalizují.

Vliv emocí na kódování

Také v případě kódování je zapotřebí zdůraznit vliv emocí, který je v tomto případě sporný. Mnohými výzkumy (např. Canli, Zhao, Brewer, Gabrieli, & Cahill, 2000; Dolcos, LaBar, & Cabeza, 2004; Phelps, 2004; Talmi, 2013) bylo zjištěno, že emočně významné události, zvláště ty negativně laděné, mají výrazný vliv na zvýšenou aktivitu určitých částí amygdaly a hipokampu, na ty části mozku, které mají vliv na vyšší míru zapamatovaných detailů. S fungováním amygdaly je navíc těsně spjata vylučování stresových hormonů.

Výzkumy (Meir Drexler, Merz, Hamacher-Dang, Tegenthoff, & Wolf, 2015; Vriends et al., 2011; Zinbarg & Mohlman, 1998) se většinou shodují také na tom, že kortizol a další **stresové hormony mají pozitivní vliv na upevňování vzpomínek**. Naopak Nelissenová, Prickaerts a Blokland (2018) upozorňují, že vliv akutního stresu může negativně ovlivňovat konsolidaci vzpomínek – tedy jejich přechod z krátkodobé do dlouhodobé paměti. Za pravdu jim dává také výzkum Gineta a Verkampta (2007), kdy jen strach z elektrošoku při sledování podnětového materiálu snížil při pozdější výpovědi množství správných odpovědí na otázky z podnětového materiálu. Určitým kompromisem jsou závěry Adolphse, Tranela a Buchanana (2005), emočně nabitá událost má na kódování vliv, nedá se však říct, jestli pozitivní nebo negativní. Emočně nabitě vzpomínky nejsou detailnější, avšak podstata celé události je zakódována mnohem zřetelněji. Zcela opačné výsledky pak přinesla studie Houstonové, Clifforda, Phillipse a Memonové (2013), detaily obličeje útočníka si účastníci vybavovali daleko lépe než podstatu činu. Tyto výzkumy mají však společné limity – jedná se většinou o laboratorní šetření, která nikdy věrně nenapodobí reálnou situaci.

1.2.3 Uchování informací

Poté, co informaci z vnějšího prostředí získáme a zakódujeme do podoby mentální reprezentace, je potřeba ji dále uchovat, tedy zapamatovat si ji (retence). K nežádoucí kontaminaci paměťových stop může dojít vlivem odstupe času a snahou svědka si prožité události či své vlastní chování zracionalizovat a morálně zdůvodnit (Fisher & Chandler, 1991). U dlouhého časového odstupe výsledku od vyšetřované události musíme počítat také s přirozeným zapomináním. Čím později s výsledkem svědka začneme, tím více můžeme počítat se ztrátou důležitých informací v podobě barvy oblečení pachatele či přesnějšího vzhledu zbraně. Rezistentnější vůči zapominání jsou pak informace o ději na místě činu – o chování pachatele i samotného svědka (Wells, 1988). Loftusová (1996) doporučuje získat výpověď nejpozději do dvou týdnů, tento časový odstup umožňuje výsledk provést a předejít tak výraznějšímu vyhasínání paměťových stop.

Problematické může být také sdílení svých vzpomínek s jinými osobami, jak uvádí Čírtková (2013), pokud svědek po události své myšlenky slovně formuluje, tedy také promýšlí, jakým způsobem děj prožité události verbalizovat, a opakovaně je sděluje svému okolí, lze předpokládat, že se paměťové stopy během verbalizace upevňují – to však jen za předpokladu, že o prožité události mluví pouze s lidmi, kteří na místě děje sami nebyli. Pokud mezi sebou o prožité události diskutuje vícero svědků, může docházet

k vzájemnému ovlivňování. K tomu může dojít vinou různých vlivů. Pokud například svědkovi chybí části informací o události – tzv. „*memory gaps*“, má tendenci je vyplňovat informacemi, které získal dřívější zkušeností z například podobně prožité situace, informacemi, které o události poskytnou média (Kubík, 2017), či informacemi, které mu poskytnou jiní svědci, u nichž svědek věří, že si událost pamatují lépe než on (Hewstone & Stroebe, 2006). Tímto způsobem může docházet k modifikaci vzpomínek a tedy k jejich vyšší nepřesnosti (více o skupinových vlivech na výpověď viz Rajaram a Pereira-Pasarin, 2010).

1.2.4 Vybavování a předávání informací

Vybavení si informací (reprodukce) a jejich předání vyšetřovateli (či soudu) je poslední úlohou svědka při vytváření svědecké výpovědi. Pro to, aby svědek mohl o události vypovídat, měl by v první řadě *chtít* vypovídat a *být schopen* vypovídat (Kubík, 2017).

Schopností reprodukce máme namysli proces, kdy dochází k vyhledání informace z dlouhodobé paměti a jejímu vyvolání zpět do vědomí. Tento proces může mít dvě základní podoby – spontánní vybavování (*free recall*) a znovupoznání (rekognice). Zatímco u znovupoznání dochází k rozpoznání objektu, jehož mentální reprezentaci máme již z dřívějšíka uloženou v paměti, při spontánním vybavování se snažíme najít v paměti informace bez jakýchkoliv percepčních či jiných vodítek (Plháková, 2003).

Vliv emocí na vybavování

I zde může být rozhodujícím vlivem pro kvalitní vybavení vzpomínek emoční doprovod. Podání svědectví je obvykle pojeno se stresem. Často jde o novou situaci v novém prostředí, televizní obrazovky navíc výslech obecně zobrazují jako velice nepříjemnou interakci vyšetřovatele a svědka. Takto vyvolaná úzkost z výsledku může ovlivnit vybavování vzpomínek. Vliv výslechového stresu je však z velké části dán osobností vyslýchaného. Například u jedinců, kteří jsou náchylnější k neuroticismu a labilitě, může vyšetřovaná událost nebo samotný výslech vést například k poruchám paměti (Neupert, Mroczek, & Spiro, 2008) či k tzv. zamčení paměti, kdy si jedinec nedokáže vybavit ani fakta, která by za jiných okolností dokázal reprodukovat (Čírtková, 2013). Úzkostnější jedinci pak mohou začít také vědomě potlačovat vzpomínky na událost (Kubík, 2017).

Úzkost a stres však mají vliv také na zdravé, stabilní jedince. Mnoho výzkumů (Gagnon & Wagner, 2016; Schwabe & Wolf, 2010; Smith & Thomas, 2018) prokázalo vliv akutního stresu na vybavování. Podle těchto studií stres snižuje nervovou aktivitu mozku v místech, která jsou pro vyhledávání vzpomínek zásadní, a tím snižují i efektivitu vybavování. Navíc i přes to, že je například člověk ochoten svůj zážitek převyprávět, vzpomínky na událost se silným negativním emočním doprovodem jsou zpravidla jedincem zapamatovány mimo kontext celkového životního příběhu, proto bývá minimálně z počátku vybavování a převyprávění velmi nekonzistentní a fragmentární (Ehlers & Clark, 2000; Vrana, Bono, Konig, & Scalzo, 2019). V případě, že svědek vypovídá o události, která pro něj byla výrazně nepříjemná, může docházet k vědomému zevšeobecňování traumatické události, a k negativní interpretaci svého vlastního chování během krizového děje (Hausmann, 2003).

Je na místě zmínit také teorii **kongruence** (Bower, 1981; W. F. Wright & Bower, 1992), kterou využívá výslechová technika kognitivní interview. Kromě jiného tento efekt předvídá, že je snazší vybavit si určitou informaci, pokud se aktuálně nacházíme v podobném psychickém stavu, tedy vnímáme podobné emoce, jako když jsme si tuto informaci ukládali do paměti. Podle této teorie bychom se tedy měli u svědka pokusit navodit podobný fyziologický i emocionální kontext, jaký byl přítomen v době, kdy se stala ona událost (Tulving & Thomson, 1973). Stuchlíková (2007) uvádí, že některé výzkumy na toto téma teorii kongruence podpořily, řadě výzkumů se však zreplicovat výsledek nepodařilo.

Na závěr je také důležité mít na paměti, že přes všechny informace uvedené výše, vzpomínka na traumatickou událost pravděpodobně podléhá stejným kognitivním principům jako každá jiná (více viz Crespo & Fernandez-Lansac, 2016). I tyto vzpomínky se tedy **obecně zobrazují správně**, vyšetřovatel by však neměl předpokládat, že budou detailnější (Kensinger & Schacter, 2008; Pezdek & Taylor, 2002). A to ani ve chvíli, kdy svědci zažívají tzv. *flashbulb memory* – zábleskovou paměť, při které jsou vzpomínky velice živé a detailní a svědci tak mohou mít pocit, že si dané informace pamatují opravdu přesně (Talarico & Rubin, 2017).

2. Kognitivní interview

Podle mnoha autorů je i v dnešní době svědecká výpověď očitých svědků jedním z hlavních determinantů, který vede k vyřešení případu. Z efektivního výslechu však netěží pouze vyšetřovatelé, získané informace mohou využít také například obhájci pro zkvalitnění obhajoby klienta (Visher, 1987). Přestože kriminalistické učebnice popisují určité techniky výslechu, je zvykem, že se jeho vedení učí policejní nováčci spíše od svých zkušenějších kolegů, případně metodou pokus-omyl (Fisher, McCauley, & Geiselman, 1994). Dalo by se říci, že získávání zkušeností od zkušených vyšetřovatelů může být dostatečné, nese s sebou však mnoho nedostatků, které se tímto způsobem neustále přenáší ze starších na mladší generace policistů. Právě z nutnosti eliminovat kritické nedostatky vznikla snaha nalézt jednotnou, funkční techniku, která pomůže spolupracujícím svědkům oživit jejich vzpomínky a podat při výpovědi lepší výkon (Memon, Meissner, & Fraser, 2010).

Na základě dlouholetých zkušeností přišli psychologové Geiselman a kolektiv (1984) s nápadem vytvořit **systematickou metodu**, která by respektovala tehdejší vědomosti o fungování kognitivních procesů a tím **pomohla produkovat při policejním výslechu očitých svědků větší množství přesnějších informací bez zvýšení produkce nesprávných informací či konfabulací**. Kognitivní interview (cognitive interview, dále jen CI) však v sobě nese pouze poznatky z kognitivní psychologie, autoři se inspirovali také v psychoterapii, lékařství či v sociální psychologii.

Úloha vyšetřovatele, který vede CI, v tomto modelu spočívá především ve facilitaci paměti svědka, tedy v systematické podpoře stimulovat různé oblasti paměti, která pomůže svědkovi rozvzpomenout si na veškeré informace v jeho paměťové stopě. Jak vysvětlují Fisher a Geiselman (2010), je to právě svědek, kdo drží v paměti potřebné informace. Od svědka se očekává, že bude spolupracující, bude připraven vynaložit velké množství koncentrace a bude ochoten přijmout roli aktivního nositele informace.

Efektivita CI je zdokumentována mnohými výzkumy (viz Memon et al., 2010). CI se nejčastěji srovnává se **strukturovaným rozhovorem** (dále jen SI), **běžným výslechovým postupem** (dále jen BVP) a s metodou „*Conversation management*“. SI byl vybrán především pro podobnou strukturu jako CI, nevyužívá však jakýchkoliv mnemotechnických pomůcek, je tedy blízké klasickému policejnímu rozhovoru a zároveň je porovnatelný (Rebecca Milne & Bull, 1999). Metoda *Conversation management* je určena

především pro výslech osob podezřelých ze spáchání trestného činu, u kterých se předpokládá, že se budou snažit zatajit informace. Dá se však využít také u výslechu svědků, protože klade větší důraz na komunikační schopnosti vyšetřovatele s cílem vést s vyslychaným otevřený dialog.

2.1 Vývoj kognitivního interview

Od svého představení prošel CI mnoha nevyhnutelnými změnami. Vývoj však do dnešního dne neskončil. Tvůrci CI jsou velmi nakloněni jakýmkoliv změnám, které budou dostatečně podpořeny výzkumy (Fisher & Geiselman, 1992). Díky této otevřenosti vzniklo mnoho modifikací klasického CI, které umožňují častější a efektivnější využití. Na počátku však stála pouze snaha vytvořit nástroj, který podpoří paměťové vybavování.

2.1.1 Klasické kognitivní interview

V době, kdy klasické kognitivní interview (original cognitive interview, dále jen OCI) vznikalo, nebyly dostupné žádné věrohodné studie, které by podporovaly účinnost mnemotechnických pomůcek pro vybavování (Fisher et al., 1994). Výzkumy, které se otázce vybavování věnovaly, přinesly pouze pár základních poznatků, například informaci o vhodnosti využívání otevřených otázek a riziku využívání návodných otázek. Vzhledem k nedostatku dalších studií vycházeli autoři z obecně známých principů fungování lidské mysli (Memon & Higham, 1999).

Předpokládalo se, že paměťové stopy jsou tvořeny **separovanými mentálními reprezentacemi**, které se však vzájemně překrývají a dohromady tak dávají celistvý obraz dané situace (Tulving & Thomson, 1973). Z toho vychází také premisa, že pokud se nám podaří rozvzpomenout si na informaci z jedné mentální reprezentace, podpoříme tím vybavení kompletní vzpomínky (Kubík, 2017). Znovuvybavení má pomoci také efekt kongruence, tedy navození podobného kontextu, jaký existoval v době události (Bower, 1981).

V roce 1984 byly představeny 4 základní techniky, které by měly podporovat vybavování očitých svědků, v 1985 pak Geiselman a kolektiv provedli také první výzkum. Jak se předpokládalo, metoda OCI v porovnání s SI získala signifikance vyšší podíl správných odpovědí, zatímco počet nesprávných či smyšlených informací zůstal poměrně vyrovnaný.

2.1.2 Rozšířené kognitivní interview

Také další výzkumy (např. Fisher, Geiselman, Cohen, Holland, & Surtes, 1986; Geiselman et al., 1985; Geiselman, Fisher, MacKinnon, & Holland, 1986) podpořily vyšší efektivitu OCI, velké rozdíly se však ukázaly mezi laboratorními a terénními výzkumy. Právě terénní výzkumy přišly s limity OCI. Reální očití svědci při výslechu nadále pociťovali úzkost, která jim znemožňovala soustředit se na mnemotechnické pomůcky, jejich vyjadřovací schopnosti jim navíc často znemožňovaly popsat znovuvybavené vzpomínky. Došlo proto k revizi, která se zaměřila na emoce svědků, komunikaci mezi svědkem a vyšetřovatelem a na překonání nepozornosti. Ekologicky validnější terénní výzkumy převládly nad výzkumy v laboratořích (Fisher et al., 1994). Získané znalosti pak byly zkoumány z pohledu sociální a klinické psychologie. Nové informace daly vzniknout **rozšířenému kognitivnímu rozhovoru** (enhanced cognitive interview, dále jen ECI) **v podobě, v jaké ho známe dnes** (Fisher, Geiselman, Raymond, Jurkevich, & Warhaftig, 1987).

Vyšší efektivita ECI je potvrzena mnohými výzkumy (např. Eisenberg, 2019; Köhnken, Milne, Memon, & Bull, 1999; Memon et al., 2010). A to i přes to, že na některé techniky z klasického interview dostávají menší prostor. ECI má však i stinné stránky. Školení, které policisté absolvují, aby mohli metodu využívat, je náročnější. Běžný výcvik v metodě trvá přibližně 12 hodin a je rozdělen do dvou dnů. Během školení policisté vyslechnou přednášky, účastní se cvičení, sledování videí a praktických ukázek. Vyšší náročnost metody s sebou přináší také mírné prodloužení celého výslechu (Fisher et al., 1994).

2.2 Kompletní struktura rozšířeného kognitivního interview

V následující kapitole bude popsána kompletní struktura rozšířeného kognitivního interview v podobě, v jaké se běžně využívá (R. Milne, 2004). Představíme si fáze rozhovoru, techniky využívané v jednotlivých fázích i konkrétní instrukce, které je možné při výslechu využít.

2.2.1 FI – Greeting and establish rapport – Představení se a navázání vztahu

Svědka je v právu vnímán jako důkazní prostředek, stále však zůstává lidskou bytostí. Zvláště pokud jde o svědky, kteří jsou zároveň oběťmi trestného činu, je často nutné získat velmi citlivé informace. Vzhledem k náročnosti policejní práce je možnost vytvořit si blízký, otevřený vztah mezi vyšetřovatelem a svědkem velice omezený. Pro vyšetřovatele může jít o „*jen další výslech*“, i přes to by se měl pokusit vytvořit **bezpečné prostředí**.

Pokud se svědek cítí dobře, stoupá jeho ochota a motivace k dalším technikám CI (Fisher & Geiselman, 1992)

Vyšetřovatel by měl začít výslech tím, že se svědkovi **představí**. Je také vhodné zeptat se, jak chce být svědek po dobu výslechu **oslovován**. Pro tuto fázi je typická formální kontrola informací z občanského průkazu, už během ní se vyšetřovatel může pokusit snížit úzkost svědka. Pokud svědek již v této chvíli projeví silnou úzkost, je na vyšetřovateli situaci normalizovat a umožnit svědkovi emoce projevit (R. Milne, 2004).

Lze to například tímto způsobem:

*„To, co teď prožíváte, je zcela **přirozená reakce organismu** na prožitou událost. **Nedokáží si představit, co teď zažíváte**, byla to opravdu **nebezpečná situace**, mnoho lidí by v této situaci reagovalo podobně.“*

Vhodnou cestou, jak na úvod snížit napětí, je využití neutrálních otázek, které nám pomohou personalizovat výslech. Může jít o dotazy na jeho zaměstnání či děti. Je vhodné, pokud již nyní mají otázky otevřenou podobu. Svědkovi tím dáváme možnost vyjádřit se, ale zároveň jej aktivizujeme a připravujeme na další části výslechu.

2.2.2 FII – Explain the aims of interview – Vysvětlení cílů rozhovoru

Svědkové často nejsou informováni, proč byli předvoláni k výslechu a co se od nich při výslechu očekává. To může zvyšovat nejistotu svědka a snížit tak spolupráci. Poté, co vyšetřovatel naváže dobrý kontakt, měl by věnovat pár minut tomu, aby svědkovi vysvětlil, co se v příštích chvílích bude dít. V této fázi také svědkovi předáváme instrukce, které bude využívat během celé výpovědi (Milne, 2004).

I. Vysvětlení účelu výslechu – Explain the purpose of the interview

Pro zjištění, kolik toho svědek ví, může vyšetřovatel použít otevřenou otázku: *„Víte, proč jste dneska tady?“* Poté vyšetřovatel zarámuje výslech například tímto způsobem: *„Jste tady proto, abyste mi poskytl informace o tom, co si pamatujete z události, kterou vyšetřujeme. Během rozhovoru se budu také postupně doptávat a zapisovat si stručné poznámky, v závěru rozhovoru si vše shrneme a pokud budete chtít, dostanete možnost svou výpověď doplnit. Napadají Vás k tomu nějaké dotazy? Máte z něčeho konkrétního obavy?“* Pokud existují další otázky, vyšetřovatel by je měl trpělivě vysvětlit a poté přejít k dalším instrukcím .

II. Koncentrované rozvzpomínání si – Focused retrieval

Podávání výpovědi, zvláště, pokud se jedná o vybavování si drobných detailů, může být velmi vyčerpávající, je však potřeba udržet intenzivní koncentraci. Zvláště proto je nutné, aby **místo**, kde je výslech provádět bylo **klidné a tiché** (Fisher & Geiselman, 1992). Je však důležité, aby vyšetřovatel také svědka explicitně vyzval k co největšímu soustředění.

Může to udělat například tímto způsobem:

„Vím, že to může být velice náročné, ale prosím, pokuste se teď co nejvíce soustředit na to, co jste viděl, je to opravdu důležité.“

Pro tuto instrukci je nutné, aby svědek cítil, že má dostatek času na výpověď a může se opravdu v klidu ponořit do vzpomínek. Pokud svědek cítí, že má na výpověď omezený čas, nedokáže se tak plně koncentrovat a výpověď se tím obvykle stává méně detailní (Milne, 2004).

III. Instrukce kompletní výpovědi – Report everything

Někteří svědci se ve výpovědi drží zpátky, protože si nejsou jisti, zda informace, které mají, jsou pro policii důležité. Je důležité svědka aktivizovat, přesvědčit jej, že právě on zná svůj *případ* nejlépe. Relevantní může být i sebemenší detail, proto je na místě říci všechno, co si o situaci pamatuje, ať už se mu zdá konkrétní informace zbytečná či nepodstatná. Pokud si svědek rozvzpomene jen na část mentální reprezentace, či je vzpomínka nejasná, vyšetřovatel jej nabádá k popsání všeho, co si svědek pamatuje. Vypovídající může mít strach, že nekompletní vzpomínka sníží jeho věrohodnost. Důležité je upozornit jej, že si ve výpovědi nemá domýšlet to, co si nepamatuje, a uklidnit jej, že i přes to bude jeho výpověď nápomocná (Fisher & Geiselman, 2010).

To může udělat například tímto způsobem:

„Byl jste svědkem incidentu, který se udál dnes ráno, řekněte mi prosím vše, na co si vzpomenete, včetně toho, co Vám přijde například nedůležité. Zajímají mě také vzpomínky, ze kterých si pamatujete jen část. Řekněte mi jednoduše vše, co se Vám v té souvislosti vybaví, budete na to mít čas.“

Tato technika také umožňuje vyšetřovateli prozkoumat, jakými mentálními reprezentacemi svědek disponuje. To pomůže vytvořit strategii pro další části výslechu. Z výpovědi může zhodnotit, jakým způsobem svědek událost vnímal a kódoval ji. Lze z ní vyčíst například smyslovou preferenci svědka, která nám může odhalit, které zapamatované informace budou nejjasnější (Fisher & Geiselman, 1992).

IV. Přenesení kontroly na svědka – Transferring Control

Svědkové mají tendenci vnímat vyšetřovatele, potažmo celou policejní organizaci jako autoritu. Proto také očekávají, že výslech bude kontrolovat vyslychající, bude klást otázky, doptávat se, a svědek bude pouze pasivně odpovídat. Je to pochopitelné. Vyšetřovatel by měl být schopen díky své profesi a svým zkušenostem lépe zhodnotit, které aspekty výpovědi svědka obsahují relevantní informace. Svědek je naopak v právu často nevzdělán, nedokáže posoudit, které informace jsou pro vyšetřování významné a proto radši zůstává v pasivní roli. Přitom **je to právě svědek**, který při výslechu **vynakládá největší úsilí**. Navíc je to právě on, kdo ve svých mentálních reprezentacích **uchovává odraz vyšetřované události**. Pokud bychom přijali pasivní roli svědka, získali bychom od něj pouze ty informace, na které se vyšetřovatel explicitně zeptá (Kubík, 2017).

Pro efektivní výslech je důležité udělat ze svědka odborníka na „*svůj vlastní případ*“ (Fisher & Geiselman, 1992). Vyšetřovatel by měl především korigovat směr výslechu pomocí doplňujících otázek a podporovat svědka v samostatné výpovědi.

To lze například tímto způsobem:

*„Paní Marie, jste jediná osoba, která ten zločin viděla. Já jsem ho neviděl, jsem závislý na tom, zda mi řeknete, co se stalo. Nečekejte, že vám budu klást mnoho otázek. Očekávám, že **mluvit budete především vy**. Ted' mi prosím **zkuste říct vše** o tom, co se dnes stalo.“*

2.2.3 FIII – Initiating a free report – Iniciování volné výpovědi

Pokud chceme iniciovat volnou výpověď svědka, musíme mu pro to dát potřebné nástroje, které může využít. V této fázi svědka vedeme k tomu, aby se vrátil do situace, o které má referovat, a řekl nám vše, co si pamatuje. Tomu se také věnuje jedna z technik CI.

I. Mentální rekonstrukce původního kontextu – Reinstale the Context

Jak již víme, z výzkumu Bowera (1981) vyplývá, že navození podobného fyzického i psychického kontextu může pomoci svědkovi s vybavováním jak centrálních, tak také periferních informací.

Mentální rekonstrukcí fyzických i psychických podmínek, které existovaly v čase vyšetřované události, myslíme stav, kdy si očitý svědek tvoří kompletní mentální představu toho, co se v místě činu odehrálo. Snaží se rozvzpomenout si co nejpřesněji na místo, osoby, děj, hudbu, pachy, vlastní myšlenky a pocity. K navození kontextu je potřebná velká míra pozornosti. Abychom svědkovi pomohli v její udržení, můžeme jej vyzvat k zavření očí, aby se snížilo množství podnětů, které svědek vnímá a které by potenciálně mohly působit rušivě. Pokud svědek z různých důvodů (např. strach) odmítne, poprosíme jej, aby svůj pohled soustředil na jedno místo, typicky na prázdnou zeď v místnosti (Fisher & Geiselman, 2010).

To může udělat například tímto způsobem:

„Ted' se prosím pokuste vrátit se ve vzpomínkách do chvíle, kdy se událost odehrála. Je to stejné, jako když něco ztratíte a snažíte se v mysli vybavit si, kde místo, kde jste onu věc naposledy viděl. Vzpomeňte si, kde jste v tu chvíli stál, co jste viděl, co jste cítil a na co jste myslel, když se to stalo. Myslete na všechny lidi, kteří kolem Vás v té chvíli byli. Až budete mít tento obraz vytvořený, popište mi vše, co vidíte, aniž byste ten obraz opustili (Milne, 2004, s. 20).“

Toto je jedna ze situací, kdy je nezbytné využít pauzy pro to, aby svědek mohl bez přerušování důkladně přemýšlet. V tomto případě by mělo být dostačujících přibližně 5 až 10 sekund. Ne vždy je však svědek schopen okamžitě si vybavit celý kontext. Vyšetřovatel mu v tom může pomoci postupnými konkrétnějšími dotazy, které však nesmí mít podobu návodných či sugestivních otázek:

„Pamatujete si, kde jste v tu chvíli stál? A kde stál pachatel? Pamatujete si, jaká mezi Vámi byla vzdálenost? Na co jste v tu chvíli myslel? Co jste cítil?“

Pokud vyšetřovatel potřebuje zvědomit u svědka konkrétní detaily z prostředí činu, na které si svědek neumí vzpomenout, může například načrtnout plánec místa či využít fotografie, které nesou celkový pohled na místo. Tím vytvoří referenční rámec, o který se svědek bude moci opřít. V plánku ani na fotografiích se však nesmí vyskytovat informace,

o kterých má svědek referovat. Stejně tak může požádat svědka, aby on načrtl informace, které uvedl (Fisher & Geiselman, 2010).

II. Iniciování volné výpovědi – Initiate a free report

Ve chvíli, kdy je plně obnoven kontext události, vyšetřovatel iniciuje volnou výpověď, do které nadále nevstupuje (Milne, 2004).

To může udělat například tímto způsobem:

„Řekněte mi všechno, na co si vzpomenete. Ať už Vám ta věc přijde důležitá nebo ne. Pamatujte, já na místě události nebyl, proto potřebuju znát všechny detaily, které jste mi schopna poskytnout. Nemusíte vůbec spěchat, máme na vše čas.“

III. Aktivní naslouchání – Active listening strategies

V této fázi vyšetřovatel využívá strategii **aktivního naslouchání**. Dává svědkovi najevo, že jej poslouchá (například pokýváním hlavy, citoslovcem *hmm*), může také opakovat části svědkovy výpovědi. Například:

Svědka: *„Měl zbraň! Velkou zbraň!“*

Vyšetřovatel: *„Velkou zbraň?“*

Svědka získává pocit, že jej vyšetřovatel poslouchá, vyšetřovatel zase může pomocí těchto opakování dát najevo, která informace jej zajímá a přál by si ji více rozvést. Jiným způsobem však **vyšetřovatel do volné výpovědi nevstupuje**.

IV. Využívání pauz – Allow a pauses

Fáze volné výpovědi je specifická také **větším množstvím pauz**, kterými vyšetřovatel umožňuje svědkovi zamyslet se nad celou vyšetřovanou událostí, pomáhá oživit emocionální obsahy a asociace, které se k tématu váží. Pauza může být vyšetřovatelem vnímána jako časově náročná a zbytečná, svědek však během ní může promýšlet strukturu odpovědi, celý výsledek pak může být daleko méně zmatený. Podstatný je také fakt, že krátká pauza ve chvíli, kdy je svědek rozrušený, vede k vyšší míře ochoty vypovídat (Fisher & Geiselman, 1992).

Je však důležité během výslechu vnímat, jakým způsobem pauzy na svědka působí. Extravertnější svědkové dokáží ticho během výpovědi využít k promyšlení další výpovědi

a poté začít spontánně vypovídat. Naopak introvertněji zaměřeni svědkové, kteří si například nemohou vzpomenout na konkrétní informaci a nastane tak ticho, mohou tento okamžik vnímat natolik tíživě, že začnou poskytovat nepřesnou výpověď, jen aby nepůsobili nevěrohodně (Kubík, 2017).

Pokud se v nastalém tichu cítí nepříjemně vyšetřovatel, je možné jej vyplnit výrazy, které jsou typické pro aktivní naslouchání, například „*hm, rozumím*“ nebo „*můžete pokračovat*“. Takto svědka podpoří v další spontánní výpovědi (Fisher & Geiselman, 2010).

2.2.4 FIV– Questioning – Doptávání se

Po skončení volné výpovědi následuje chvíle, kdy se vyšetřovatel začíná doptávat na informace, které jej ve volné výpovědi zaujaly. Zatímco některé otázky mohou pomáhat svědkovi facilitovat paměť a získat tak přesnější výpověď, jiné mohou způsobit, že výpověď bude nepřesná či dokonce zkreslená. Proto je nutné dávat pozor na formulaci otázek. Ještě před pokládáním dotazů vyšetřovatel svědkovi poděkuje za volnou výpověď a znovu zarámuje následující část výslechu (Milne, 2004).

To může udělat například tímto způsobem:

„Na základě toho, co jste mi teď povyprávěl se teď budu doptávat na další informace. Pokud se budu ptát na něco, na co neznáte odpověď či si odpovědi nejste jisti, je naprosto v pořádku říct ‘Nevím’. Řekněte mi však vše, na vás v rámci otázky napadne.“

I. Využívání různých typů otázek – Using appropriate questions

Otevřené a uzavřené otázky

- ❖ **Otevřené otázky** umožňují svědkovi podat **rozsáhlejší výpověď** s větším množstvím detailů, vyšetřovateli zase poskytnou náhled paměťové schopnosti svědka, hrozí však riziko, že se svědek začne odchylovat od tématu výslechu. Odpovědi na otevřené otázky **vyšetřovatel nepřerušuje**. Otázky, které jej v průběhu odpovědi napadnou, je vhodné zapsat si na papír a s položením dotazu počkat na svědkovo dokončení odpovědi. Příklad: „*Mluvila jste o tom, že pachatel držel zbraň. Prosím, popište mi tu ji tak detailně, jak jen to dokážete.*“
- ❖ **Uzavřené otázky** provokují **konkrétní, specifické a relevantní odpovědi**. Díky uzavřeným otázkám se může vyšetřovatel doptat na informace, které v otevřené

odpovědi nezazněly. Pokud však vyšetřovatel využívá uzavřené otázky v rozhovoru příliš často, dochází k postupné vyšší **pasivitě svědka** (Fisher & Geiselman, 1992).
Příklad: „*Jakou barvu měla ta zbraň?*“

Během kognitivního interview by měly jednoznačně převažovat otevřené otázky, do kterých vyšetřovatel nevstupuje. Určité množství uzavřených otázek je však nutné a vyšetřovatelé by se jim ani během CI neměli vyhýbat. Je však potřeba dávat si pozor, aby uzavřených otázek nebylo příliš. Mnoho uzavřených otázek vede k méně obsáhlým odpovědím na otevřené otázky. Méně obsáhlé odpovědi pak vedou k ještě většímu množství uzavřených otázek a vyšetřovatel přichází o cenné informace (Fisher & Geiselman, 2010).

Komplikované otázky

„*Nešla jste náhodou, kdy ten muž, jehož komplic právě vybíral tu pokladnu, odešel z místnosti? A nešla kolem Vaše dcera?*“

Během výslechu by vyšetřovatel neměl používat složitá souvětí, dvojité záporny a mnohočetné otázky. Ptáme se vždy postupně a tak, aby nám svědci rozuměli.

Zavádějící a sugestivní otázky

Vyšetřovatel by měl vždy přemýšlet, které důkazy svědkovi při výpovědi předloží (a jakým způsobem). Představme si situaci, kdy má vyšetřovatel „vytipovaného“ podezřelého. Muž vyššího věku, vysoký 190 cm, hnědé vlasy. Cílem vyšetřovatele bude získat při výslechu svědka takové informace, které potvrdí jeho domněnky. Použije proto otázky, které už ve své formulaci implikují odpověď a které mohou obsahovat informace o důkazech.

Příklad nesprávně formulovaných otázek:

„*Byl ten muž **starý**? Jak moc byl **vysoký**? Měl pachatel **hnědé** vlasy?*“

Tyto otázky můžeme považovat za **sugestivní a návodné**. Svědkovi jsou na základě nich podsouvány žádané odpovědi. Účelem těchto otázek je pak potvrdit jejich správnost. Svědkové většinou také chtějí odpovídat správně. Z otázky, zda má pachatel hnědé vlasy, mohou snadno vyvodit, že podezřelý, kterého policie zajistila, má hnědé vlasy a jde tedy

pouze o potvrzení správnosti. Pokud odpoví „nevím“, mohou mít pocit, že ztratili kompetenci být dobrými svědkem.

Příklad správně formulovaných otázek:

*„Kolik **let** mohlo muži být? Pokud se podíváte na mou osobu, myslíte si, že byl muž **vyšší** či **nižší** než já? Vzpomenete se na **barvu** jeho vlasů?“*

Takto položené otázky (*neutrální otázky*) nenavádí svědka k podání výpovědi, která je pro vyšetřovatele přijatelná, či dokonce žádoucí. Naopak svědkovi umožňuje vyjádřit to, co opravdu viděl. To zvyšuje objektivnost celého vyšetřování, ale také usnadňuje dopadení pravého pachatele (Fisher & Geiselman, 1992).

II. Výpověď kompatibilní se svědkem – Witness compatible questioning

Otázky, které vyšetřovatel pokládá, by měly mít správné načasování a pořadí, je potřeba svědka poslouchat, pochopit směr jeho myšlenek (Kubík, 2017). Autoři CI se drží dvou principů, které je nutné dodržet, aby bylo možné využívat techniku navození kontextu.

❖ *Princip detailu*

Už dříve jsme si řekli, že je každá událost kódována do obrazových mentálních reprezentací, na vyšetřovateli je zkoumat tyto obrazy a nalézat ty, které v sobě nesou nejvíce detailů. Princip detailu říká, že pokud máme více mentálních reprezentací k jedné otázce, je potřeba najít tu, která má nejvyšší informační hodnotu. Pokud nás zajímá například obličej pachatele, je nutné projít mentální reprezentace, obrazy, které by jej mohly zobrazovat. Nevybereme tu, kde pachatel stojí sice blízko, ale z boku, naopak vybereme tu, kde mu svědek opravdu na chvíli zpřímá pohledl do obličeje.

❖ *Princip momentu*

Aktivace a udržení konkrétní mentální reprezentace je pro svědka vyčerpávající. Vyšetřovatel by měl pokládat takové dotazy, aby svědek mohl využít právě obraz, který je aktivovaný. Pokud se ptáme svědka na barvu očí pachatele, neměli bychom se hned vzápětí ptát na tvar střelné zbraně. Pro svědka je každá změna mentální reprezentace velmi náročná, svědek se dříve unaví a poskytne tak méně informací (Fisher & Geiselman, 1992).

III. Řízená imaginace – Guided imaginery

Řízená imaginace, nebo také psychická imaginace, navazuje na techniku navození původního kontextu. Rozdíl je pouze v zaměření se na konkrétní detaily obrazů, nezávisle na okolním ději. Díky principu detailu a momentu získáme mentální reprezentaci, která je plná různých detailů, které chceme získat. A řízená imaginace nám s tím pomůže. Pokud například svědkyně vypověděla, že při loupeži v bance viděla na pachatele a vyšetřovatel chce znát přesnější popis, může postupovat například takto:

„Zmínila jste pachatele. Chci Vás poprosit, abyste znovu zavřela oči a zkusila si znovu vybavit obraz, kde jste jej viděla. V jaké chvíli to bylo? Jak vypadal, co měl na sobě? Nebyl něčím cítit? Slyšela jste, jak mluví? Počkám, až budete mít obraz v paměti, řekněte mi o každém detailu, který vidíte, cítíte nebo slyšíte.“

Tímto způsobem aktivujeme obrazové mentální reprezentace, které, jak již víme, nesou konkrétnější a detailnější informace. Ve chvíli, kdy má svědek obraz aktivovaný, opět jej požádáme o volnou výpověď všeho, co si vybavuje. Poté pokračujeme otevřenými otázkami a až poté využíváme uzavřené otázky na specifické informace. Tady více než u předchozích etap záleží na trpělivosti vyšetřovatele. Udržet takto detailní mentální reprezentaci stojí svědka velké množství koncentrace a pozornosti, je nutné mu dát čas, postupovat pomalu a postupně. Nespěchat (Milne, 2004).

2.2.5 FV – Extensive retrieval – Rozšířené vyhledávání

Čím vícekrát se svědek pokusí o rozvzpomenutí, tím více informací o události si obvykle vybaví. Proto bychom měli svědka vyzývat, aby si zkoušel vzpomenout na konkrétní detaily vícekrát, svědci však často vyhledávání vzdávají po prvním pokusu. Pokud svědci při každém pokusu opakují stejnou cestu, jak si informace vybavit, nebývají příliš úspěšní. Vyšetřovatel jim však může nabídnout nové cesty vyhledávání.

Novou strategií může být například zaměření se na jiný smyslový orgán. Tedy neptat se pouze na to, co svědek viděl, ale co vnímal ostatními smysly. Další možností je načrtnutí místa či využití fotografií, pokud to nebylo využito v předcházejících částech. CI přichází ale také s dalšími strategiemi (Fisher & Geiselman, 1992).

I. Změna pořadí z hlediska času – Recall the Events in Different Orders

Pokud přátelům vyprávíme zážitek z dovolené, snažíme se postupovat od začátku do konce, aby mělo vyprávění strukturu, vnitřní konzistenci a bylo jasně pochopitelné. Také svědek by měl mít možnost povyprávět o události ve vlastním časovém sledu, pro další vybavení je však možné povzbudit jej, aby zkusil převyprávět událost například od konce po začátek.

Může pro to využít například podobnou instrukci:

„Zkusíme něco, co lidem obvykle pomáhá v rozvzpomínání. Zkuste mi teď celý příběh převyprávět od konce. Vím, že to zní složitě, ale není to tak těžké. Na co posledního si vzpomínáte? Co tomu předcházelo?“

Autoři CI předpokládají, že tato technika může pomoci ve změně procesu vyhledávání a tím pomoci v rozvzpomínání na další detaily. Svědci před výslechem o vyšetřované události mluví s blízkými, u výpovědi tedy mohou využívat jen konceptuální mentální reprezentace a opakovat, co již řekli ostatním. Tato technika nutí vypovídajícího mluvit mimo koncept, je tedy větší pravděpodobnost, že využije obrazovou mentální reprezentaci, která obsahuje více relevantních detailů.

II. Změna perspektivy – Change Perspectives

Další z technik, která se snaží změnit proces vyhledávání a náhled na celou situaci, je změna perspektivy. Pokus se během činu svědek po místě pohybuje, vyšetřovatel jej může požádat o vyprávění z různých perspektiv, které po dobu činu zaujímal. Pokud se činu účastnili i další svědci, může vypovídající přijmout také jejich perspektivu (Geiselman et al., 1984).

Podobně jako předchozí technika, změna perspektivy může svědkům pomoci změnit proces vyhledávání a celkový náhled na událost. Problémy s touto technikou jsou však zřejmé už jejího popisu. Je nutné svědky upozornit, že ač budou vypovídat z pohledu jiné osoby, stále je nutné referovat pouze o tom, co opravdu viděli, tedy nedomýšlet si informace.

2.2.6 FVI – Investigatively important questions – Otázky důležité pro vyšetřování

V určitém okamžiku rozhovoru se může ukázat, že se nepodařilo zodpovědět na některé z důležitých otázek pro vyšetřování. Pokud tyto otázky existují, měly by se vynořit až v této fázi. Může jít o otázky, které mohou být určitým způsobem návodné, je proto

potřeba mít neustále na paměti, že odpovědi na tyto otázky nebudou stejně věrohodné, jako odpovědi na otevřené otázky. Pokud má policie podezřelého s výrazným tetováním a svědek jej při výpovědi do této chvíle nezmínil, je možné se právě v této chvíli zeptat. Odpověď, ač důležitá, by měla mít nižší výpovědní hodnotu (Milne, 2004).

2.2.7 FVII – Summary – Souhrn

Ve chvíli, kdy se výslech uzavírá, je vhodné, pokud vyšetřovatel zopakuje slovy svědka, co se od něj dozvěděl. Tato technika umožňuje svědkovi slyšet svou vlastní výpověď z úst někoho jiného, probíhá tak kontrola, zda vyšetřovatel pochopil vše tak, jak to svědek myslel, také to však svědkovi umožňuje ještě jednou se nad celou věcí zamyslet a přijít tak na nové detaily, které zatím nesdělil. Vyšetřovatel se na závěr může zeptat, jestli svědek nechce nějakou informaci doplnit či něco dodat.

2.2.8 FVIII – Closure – Uzavření

Pro další vyšetřování je důležité, aby ve svědkovi zanechal výslech **pozitivní dojem**. Pokud je **po výslechu** svědek **emocionálně rozrušený**, je vhodné, pokud s ním vyšetřovatel ještě pár minut zůstane v místnosti a počká, dokud se svědek neuklidní (Fisher & Geiselman, 1992).

V závěru se vyšetřovatelům doporučuje využít pár **neutrálních otázek**, které pomohou celou situaci normalizovat. Určitě by mělo dojít také k poděkování za spolupráci a snahu. Vyšetřovatel může svědkovi nabídnout kontakt, pokud by si vzpomněl na další relevantní informace. Je běžné, že svědek po výslechu přemýšlí, jestli řekl vše, co bylo potřeba, další informace se mohou vybavit při líčení zážitku z výslechu rodině a přátelům.

2.2.9 FIX – Evaluation – Zhodnocení

Po odchodu svědka je nutné získané informace zasadit do kontextu zbylých důkazů. Srovnat je s dalšími výpověďmi, zjistit, jaké nové poznatky přinesly. Nehodnotíme však jen získané informace. Také samotný vyšetřovatel by se měl pokusit zhodnotit svůj vlastní výkon, podrobit jej analýze. Zjistit, v jaké části získal nejvíce informací, v jaké například naopak svědek nespolupracoval (Milne, 2004).

Tímto celý proces kognitivního interview končí.

2.3 Limity kognitivního interview

Podobně jako každá metoda, také kognitivní interview má určité limity, mnoho z obav je však zbytečných. V následující podkapitole si představíme některé z nich.

2.3.1 Sugestivnost metody

Kognitivní interview je veřejností často srovnáváno s **vyšetřovací hypnózou**. Vyšetřovací hypnóza je považována za sugestivní metodu (Putnam, 1979). CI však vykazuje jen drobný¹ nárůst nepřesných informací (viz Memon et al., 2010), navíc se zdá, že svědci, kteří jsou vyslýcháni pomocí CI, jsou mnohem odolnější vůči návodným otázkám ze strany vyšetřovatele (Fisher et al., 1986; Rebecca Milne, Bull, Köehnken, & Memon, 1995). Je však potřeba dávat si pozor při výslechu dětských svědků, výzkumy poukázaly nejen na nárůst správných odpovědí při popisu děje, ale také signifikantní nárůst nepřesných odpovědí na otázky týkající se popisu. To je dáno částečně tím, že děti si obecně obličeje pamatují hůře (Memon, Wark, Bull, & Koehnken, 1997).

2.3.2 Časová náročnost

Kognitivní interview je časově náročnější než strukturovaný či průměrný standardní rozhovor. Z tohoto důvodu bylo CI určené především pro případy, kdy na svědecké výpovědi stál celý případ (Fisher & Geiselman, 1992). Například ve výzkumu Fishera, Geiselmána a Amadora (1989) trval strukturovaný rozhovor 9 minut a rozšířené kognitivní interview 11 minut. Pro policisty to byl také zásadní důvod, proč CI nepoužívat (Kebbell, Milne, & Wagstaff, 1999).

Pro případy, kdy je potřeba vyšší efektivita, vzniklo několik modifikací kognitivního interview, které umožňují použít techniku i v krátkém čase za podobných výsledků (Davis, McMahon, & Greenwood, 2005). Více si o proměnách CI pro policejní praxi řekneme v další kapitole.

2.3.3 Potřeba spolupracujících svědků

Během práce bylo několikrát zmíněno, že se od svědka očekává určitá motivace a ochota ke spolupráci. V praxi je však obvyklé, že je potřeba získat informace i od svědků, kteří z různých důvodů s policií mluvit nechtějí – mohou mít s policií špatné zkušenosti, bát se svěřit se s citlivými údaji nebo třeba vědomě chrání pachatele. V takové chvíli jsou dvě možnosti, jak CI využít. Je možné pokusit se svědka motivovat – navázat vztah, vysvětlit cíle a důvody vyšetřování, poprosit o spolupráci (Miller & Rollnick, 1991). V druhém případě je možné použít upravenou verzi kognitivního interview, která byla vytvořena pro výslech podezřelých (Geiselman, 2012). Více si o této metodě řekneme ve čtvrté kapitole.

¹ Ve většině studií nesignifikantní.

Je však potřeba si říci, že i ve chvíli, kdy jsou svědci méně motivovaní a cítí ohledně výpovědi velkou nejistotu, ECI v porovnání se SI stále získává vyšší počet přesných informací (Paulo, Albuquerque, & Bull, 2016). Limitem kognitivního interview může být tedy především svědek, který chce vědomě při výpovědi lhát.

2.3.4 Nároky na vyšetřovatele

Kognitivní interview má jednoznačně vyšší nároky na vyšetřovatele než standardní výsledky. Především ECI je náročný na výcvik, za fungující je považováno školení ve struktuře dvou dní, v každém dni 6 výukových hodin. Během nich policisté poslouchají výklad, sledují praktické videoukázky a poté si techniky sami nacvičují. Doba výcviku se různí, na základě výzkumů efektivity je však doporučováno rozdělit jej na minimálně dva dny (Heidt, Arbutnott, & Price, 2016). Školit policisty je navíc také časově náročnější. Zatímco u studentů bylo zjevné zlepšení již po dvou hodinách výcviku, z výzkumu Memonové a kolektivu (1995) vyplývá, že školení policistů, které trvá pouze čtyři hodiny, je neúčinné.

Nároky klade i samotná metoda ECI. Vyšetřovatel musí navázat dobrý kontakt, musí být trpělivější a dát svědkovi více prostoru. Je také například potřeba, aby vyšetřovatel využíval první *aktivního naslouchání*. Je tedy otázkou, zda nárůst správných odpovědí při výpovědi je pro vyšetřovatele dobrá motivace k používání techniky CI.

3. Využití kognitivního interview u policie

Technika CI byla zprvu zkoumána primárně mimo policejní prostředí. Především s příchodem ECI se situace změnila. V roce 1989 provedli Fisher, Geiselman a Amador terénní výzkum s 16 policisty vyšetřujícími loupeže, z nichž sedm bylo proškolené v technice ECI. Z nahrávek výsledků, které si policisté během několika měsíců zaznamenali, zjistíme, že proškolení policisté získali v průměru o 47 % víc informací než před výcvikem a o 63 % víc informací než kolegové, kteří v metodě vůbec školení nebyli. K podobným závěrům dospěly také další studie (viz Memon et al., 2010).

Jediná studie, která při využití ECI nezjistila nárůst, je terénní výzkum Memonové a kolektivu (1995). Policisté po dvouhodinovém výcviku nezaznamenali oproti SI žádné zlepšení. Při důkladné analýze navíc vyšlo najevo, že většinu ze školených technik nevyužívali. Autoři výzkumu došli k závěru, že ač u VŠ studentů může být dvouhodinový výcvik dostatečný, u policistů, kteří již mají zkušenosti s vyslýcháním, je nedostačující.

Memonová a kolektiv navíc pomocí evaluačních dotazníků po školení zjistili, že významný vliv na zlepšení měla také motivace novou techniku se naučit.

Přesto, že i velmi rozsáhlé studie ECI podpořily (např. Kebbell, Milne, & Wagstaff, 1999), pro běžné policejní prostředí se ukázalo jako příliš dlouhé, náročné a těžkopádné. V roce 1992 vnikla ve Velké Británii snaha vytvořit jednotnou techniku pro výslech podezřelých i svědků. Takto vznikl model PEACE, který měl svou strukturou nahradit dosavadní výslechové techniky. Součástí tohoto modelu byly také techniky ECI (The British Psychological Society, 2008), přesto se však v běžném výslechu běžně nevyužívaly. Policisté poukazovali na velkou časovou náročnost, přílišnou složitost některých technik a neintuitivnost v jejich používání (Clarke & Milne, 2001; Scott, Tudor-Owen, Pedretti, & Bull, 2015). Velká Británie se proto rozhodla zavést víceúrovňový systém, kdy náročnost výcviku odpovídá zkušenostem policisty. Vyšetřovatelé jsou školeni v náročnějších technikách než začínající kolegové (Griffiths & Milne, 2006). Výcviky se však svědecké výpovědi věnují jen pouhé dva dny, co je podle některých vyšetřovatelů stále málo na pochopení složitějších technik, kterými jsou například *změna časového sledu a změna perspektivy*. Tyto techniky často svědky matou a tím také demotivují v pokračování ve výpovědi (Kebbell et al., 1999).

Podobné snahy proběhly v roce 1999 také v USA, tamní Národní institut pro spravedlnost vytvořil pokyny pro výslech svědků, které byly pomocí jednoduché příručky distribuovány k jednotlivým policistům. I přes to techniky ECI nejsou plně využívány. Dle mnoha policistů jsou současné postupy dostatečně účinné a efektivní (Compo, Gregory, & Fisher, 2012).

3.1 Modifikace kognitivního interview

Víceúrovňový systém respektuje rozdílnost využití CI u policistů vyšetřujících závažnou trestnou činnost² a policistů v tzv. první linii, kteří se ke svědkům dostávají jako první³. Například policisté z jednotlivých obvodů řeší sice méně závažnou trestnou činnost, které je však více, musí tedy být vysoce efektivní. Tito policisté jsou obvykle nejméně zkušení a bývají téměř neproškoleni (Westera & Powell, 2015). Právě pro ně vznikly modifikace CI (Modified CI či Revised CI), které vyřazují pro policisty i svědky nejnáročnější techniky –

² V ČR např. policisté z Oddělení Služby kriminální policie a vyšetřování, tedy kriminalisté – tzv. vyšetřovatelé a operativci.

³ V ČR např. policisté z Pohotovostní motorizované jednotky, Oddělení hlídkové služby či Místního oddělení.

změnu časového sledu a změnu perspektivy. Obě dvě metody se ukazují být dobrým kompromisem, například u modifikovaného CI se čas výsledku zkrátí zhruba o čtvrtinu (oproti kompletnímu ECI) a získaných informací bylo jen o 13 % méně (Davis et al., 2005; Paulo, Albuquerque, Vitorino, & Bull, 2017).

Další výzkum (C. Dando, Wilcock, & Milne, 2009) však zjistil, že pro policisty je časové náročná také technika *navození původního kontextu*, tuto techniku není možné vyřadit, protože se ukazuje jako velmi účinná, především ve spojení s iniciací volné výpovědi (Rebecca Milne & Bull, 2002). Proto proběhla mírná změna také zde. Místo koncentrovaného navozování kontextu požádáme svědka, aby na papír načrtnul plánek místa vyšetřované události a zakreslil do něj vše podstatné. Během kreslení jej vyzveme, aby nám celou věc popisoval (C. Dando, Wilcock, Milne, & Henry, 2009). Tato metoda se zdá být efektivnější než PCI, co více – dokázala čas výsledku zkrátit oproti PCI téměř na polovinu. Metoda také více iniciovala svědka k mluvení a tím se snížil počet otázek policistů (C. J. Dando, Wilcock, Behnkle, & Milne, 2011).

Policisté jsou také často nuceni vyslyšet v terénu, na příklad v místě události či u svědka doma. Pokud výslech probíhá v místě, kde je rušno, je koncentrace svědka o to složitější. Je potřeba jej požádat, aby při soustředění zavřel oči. I v exteriéru tato metoda vede ke snížení vlivů okolí (Vredevelde & Wagenaar, 2013). Ke snížení chybných informací je navíc vhodné, pokud poté necháme svědka minutu a půl koncentrovaně zhluboka dýchat (Wagstaff, Wheatcroft, Caddick, Kirby, & Lamont, 2011).

Na místě TČ však může dojít k situaci, kdy není v silách policie vyslechnout najednou všechny svědky⁴. Jak již víme, po incidentu může velmi rychle dojít k zapomínání důležitých informací, proto byl vytvořen *formulář (Self Administred Interview)*, který obsahuje strukturované otázky v duchu CI, na které svědek psaným textem odpovídá (Gabbert, Hope, & Fisher, 2009). Zajímavostí je, že dle výzkumů odpovídání na otázky ve *formuláři* často zaznamenává větší množství informací než technika *volné výpovědi* (Gabbert, Hope, Fisher, & Jamieson, 2012; Gawrylowicz, Memon, & Scoboria, 2014), především pak v situacích, kdy je srovnáváno s výslechem nezkušeným policistou (Hope, Gabbert, & Fisher, 2011).

Pro kriminalisty příliš modifikací nevzniká, má se za to, že technika ECI je dostačující. Existují však i výzkumy, jejichž výsledky mohou využít. Některé například

⁴ Využití nachází např. při teroristických útocích či hromadných dopravních nehodách

podporují využití ECI u trestných činů, které se dějí opakovaně, například u domácího násilí či opakovaného znásilnění. Ukazuje se, že svědci jsou pomocí technik ECI lépe schopni oddělit jednotlivé události (Theunissen, Meyer, Memon, & Weinsheimer, 2017), pomoci by jim při tom mělo například načrtnutí časové osy (Hope, Mullis, & Gabbert, 2013). Ani kriminalisté však obvykle nevyužívají kompletní strukturu ECI, například právě nejproblematictější *změna časového sledu a změna perspektivy* jsou podle vyšetřovatelů příliš náročné a navíc také nedostatečně školeny (Oldershaw, 2012).

4. Specifické využití kognitivního interview u vybraných skupin lidí

Kognitivní interview bylo primárně určeno pro loupežná přepadení či ublížení na zdraví, tedy pro trestné činy, kde je obvyklá důkazní nouze a svědek se stává jedinou možností, jak získat potřebné informace (Fisher et al., 1994). Možností, jak CI využít v trestním řízení, je však mnohem více.

Zvláště zranitelní lidé, například děti, starší lidé, lidé s duševním onemocněním, se také stávají oběťmi trestných činů, přitom se dá očekávat, že vzhledem k např. omezeným kognitivním schopnostem bude jejich výslech daleko náročnější (Memon et al., 2010). Výsledky studií většinou podporují možnost využít ECI či jeho modifikované verze u těchto skupin obyvatel (např. Kostelníková, 2015; Mattison, Dando, & Ormerod, 2015; Milne & Bull, 2002; A. M. Wright & Holliday, 2007). Nejnovější závěry potvrzují, že techniky ECI pomáhají získat více informací jak od zranitelných, tak také od nezranitelných svědků. Výjimku zatím tvoří snad pouze osoby s poruchou autistického spektra, u kterých nedošlo k navýšení správných odpovědí v porovnání se SI (Eisenberg, 2019).

Pravděpodobně nejprobádanější skupinou v rámci využití ECI je dětská populace, té se v českých podmínkách dostatečně věnovala rozsáhlá práce Z. Kostelníkové (2015), proto do této kapitoly využití ECI u dětských svědků nebude zahrnuto. Postupně si představíme využití CI u traumatizovaných obětí, starších lidí a podezřelých.

4.1 Využití kognitivního interview u traumatizovaných obětí

Jak jsme si již řekli v první kapitole, emočně silná událost může mít negativní vliv na zapamatování informace, vzpomínky na traumatickou událost mohou být méně koherentní (Vrana et al., 2019). Zajímavostí je, že soudnictví ve Spojených státech dlouho věřilo, že násilné trestné činy s sebou nesou přesnější svědectví, protože takové napadení člověk

nemůže zapomenout. Opak je ale pravdou, násilný trestný čin vede k méně přesným svědectvím, identifikaci i určením počtu násilníků (Clifford & Hollin, 1981).

Pokud se podíváme na sexuální násilí (které jednoznačně je traumatickou událostí), velmi málo případů je hlášeno a ještě méně pachatelů je odsouzeno (např. Daly & Bouhours, 2010; Hohl & Stanko, 2015). Nízké počty hlášení těchto zločinů mohou mít více důvodů, jedním z nich však může být chování policistů. Někteří z nich stále vyslychají velmi agresivně, oběti uvádí, že pokud je vyšetřovatel neustále přerušuje a klade upřesňující dotazy, mají pocit, že jim policista nevěří (McMillan & Thomas, 2009). Je proto potřeba udělat výslech pro takto napadené oběti výslech snesitelnější.

Jednou z možností je využití *Self Administred Interview*, tedy psané formy výslechu, o které se práce zmiňuje výše. Informace, které oběť sděluje, jsou velice intimní, psaná forma může obětem usnadnit otevřít se a vyličit vše tak, jak se stalo. Je však potřeba říci, že tento formulář zatím není modifikován do podoby, ve které by byl pro tyto potřeby využitelný (Heydon & Powell, 2018).

Zajímavou možností při výslechu zvláště traumatizovaných obětí je využití tzv. *Spaced cognitive interview* (dále jen SCI). Tato modifikace vznikla především proto, že mnoho policistů sdílelo obavu o použití CI u traumatizovaných osob. SCI bylo sestaveno tak, aby působilo proterapeuticky. Jedná se o spojení techniky *Prolonged exposition* (dále jen PE) a rozšířeného kognitivního interview. Cílem PE je vystavit jedince svým mentálním reprezentacím, které obsahují vzpomínky na traumatickou událost. Zajistí se tím určitá odpovídající úroveň úzkosti. PE má mnoho společných prvků s ECI. Traumatizovaná osoba zavře oči a snaží se vybavit si každý detail z prožité situace. Celý příběh vypráví v přítomném čase, jako by se to dělo právě teď. To podpoří znovuprožití celé události, včetně úzkosti a strachu. Pokud je úzkost příliš velká, zavádí se relaxační cvičení. Má se za to, že pokud se tato expozice probíhá pravidelně, klesá postupně při vyprávění úzkost a vzpomínka se rychleji integruje do zbytku struktury. V rámci SCI je nutné osobu dopředu informovat o tom, že bude přítomna úzkost, navíc oproti ECI vyšetřovatel oběť požádá o větší využívání paralingvistických projevů a gest, nabídne oběti také papír, aby mohla zaznamenat vše, co potřebuje. Je však nutné postup SCI opakovat vícekrát, právě opakování zvyšuje podíl správných odpovědí (Shepherd, Mortimer, Turner, & Watson, 1999).

Tato metoda může být poměrně kontroverzní. Neustálé reaktivování vzpomínek může mít psychoterapeutické účinky, při neopatrném zacházení však může způsobit ještě větší traumatizaci (Charlier, Duverger, & Abdallah, 2018).

4.2 Využití kognitivního interview u seniorů

Díky výzkumům víme, že CI významně zvyšuje množství správných odpovědí napříč věkovými skupinami, aniž by došlo k výraznému nárůstu nepřesných či vymyšlených informací (Prescott, Milne, & Clarke, 2011). U seniorů je situace komplikována pomalu se zhoršujícími kognitivními schopnostmi (Kopeček, 2016). Jednotlivé studie, které zjišťovaly účinnost ECI u seniorů přichází s rozdílnými zkušenostmi. Mello a Fisher (1996) zaznamenali u lidí mezi 65 a 80 lety větší přínos ECI než u mladší generace. Holliday a kolektiv (2012) zjistili větší sklon k nepřesným informacím než u mladší generace. McMahon (2000) nenalezl mezi mladší a starší generací moc změn, naopak Prescott, Milneová a Clarke (2011) si všimli, že mladší generace dokáže reprodukovat mnohem více správných odpovědí, než senioři nad 75 let. Nejnovější výzkum Dukaly, Sporera a Polczykého (2019) pak potvrdil větší efektu ECI oproti SI. Nejzajímavějším výzkumem přispěli pravděpodobně Dornburg a McDaniel (2006), kteří zjistili, že i přes to, že mezi událostí, o které měli senioři referovat, a samotnou výpovědí uběhly tři týdny, senioři vykázali při využití ECI více správných informací než při použití SI. A to jak v případě, že se jednalo o sledování podnětového materiálu s loupeží, tak také v případě sledování kontextově chudšího materiálu.

4.3 Využití kognitivního interview u podezřelých

Kognitivní interview bylo vytvořeno pro výslech svědků, kteří jsou motivováni k výpovědi. V dnešní době má však mnohem širší využití. V roce 2012 přišel jeden z autorů CI s modifikací, která je určena těm, kteří nespolupracují při výslechu, konkrétně podezřelým – *Cognitive interview for Suspects* (dále jen CIS). Tato modifikace by měla usnadnit detekci lži. Vyšetřovatel by měl v první chvíli opět s vyslychaným navázat kontakt a poté jej nechal volnou výpovědí říct svou verzi příběhu. V této chvíli vyšetřovatel nezasahuje do výpovědi ani ji jiným způsobem nezpochybňuje, pouze se soustředí na získání co největšího množství detailů. V této chvíli může postupovat klasicky podle metody ECI. Navíc je však zařazena technika načrtnutí celé situace (podobně jako u jiných modifikací) a převyprávění události ve zpětném časovém sledu.

Pro využití CI u podezřelých je řada výzkumů. Kognitivní interview například zvyšuje rozdíl mezi pravdomluvnými a lháři. Pro ty, kteří nevypovídají pravdivě, je CI velmi nepředvídatelný a kognitivně náročný (Sooniste, Granhag, Strömwall, & Vrij, 2015). Je také výzkumně podpořen předpoklad, že lhaní při výslechu pomocí CI silně zvyšuje kognitivní zátěž, která vede k výraznějšímu neverbálnímu chování, především zvýšenému mrkání a sníženému využívání gest a očního kontaktu (Frosina et al., 2018). Pokud navíc vyšetřovatel neustále podporuje vyslýchaného k další výpovědi a klade mu neočekávané otázky, výpověď nepravdomluvného člověka se stává vysoce nekonzistentní a chybí v ní detaily. (Vrij, Fisher, Blank, Leal, & Mann, 2016). Je však otázkou, zda je možné tato zjištění reálně zužitkovat. Výzkum Geiselman (2012) neprokázal vyšší účinnost CIS oproti běžnému výslechu.

Návrh výzkumného projektu

5. Návrh výzkumu

V literárně přehledové části byla specifikována metoda kognitivní interview, byla také věnována pozornost výzkumům, které podporují efektivitu této techniky. V následující kapitole autorka představí návrh výzkumu, který se pokusí **podpořit využití kognitivního interview v policejní praxi**.

Pokud chceme podpořit využití nové výslechové metody, je potřeba zjistit, zda je metoda efektivnější než dosavadní postup. Je však nutné zařadit do výzkumu také kontrolní skupinu, která pomůže odlišit účinnost samotné techniky od účinnosti školení. Na závěr je důležité zjistit, zda a případně které konkrétní techniky z nové metody byly využity.

5.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem navrhovaného výzkumu je **porovnat kvantitu a kvalitu** získaných informací z výpovědi za pomoci **metody kognitivní interview s běžným výslechovým postupem** v České republice. Díky **kontrolní skupině**, která pro výslech využije **standardizované interview**, pak bude možné nejen porovnat účinnost školení, ale také **přínos mnemotechnických pomůcek** pro vybavování, které jsou součástí CI. Data z výslechů pak pomohou analyzovat, **které pomůcky** či techniky, ve kterých byly vyslychající školení, **byly využity**. Získané poznatky mohou ověřit vyšší efektivitu CI oproti BVP a SI, také ale mohou podat informaci, zda je možné přemýšlet o zavedení nové metody v této podobě do běžné výslechové praxe v ČR.

5.2 Specifikace výzkumných cílů

Vzhledem ke stanoveným cílům je možné identifikovat 3 roviny výzkumu.

I. rovina – Srovnání kognitivního interview s běžně využívaným výslechovým postupem

V I. rovině se výzkum věnuje ověření účinnosti CI oproti BVP. Cílem je porovnat množství správně uvedených informací, nesprávně uvedených informací a konfabulací, a z těchto informací analyzovat přesnost⁵ metod. To s sebou nese výzkumné otázky:

⁵ Poměr správně uvedených informací k celkovému počtu všech informací.

- Vyprodukuje výslech vedený metodou CI přesnější informace než výslech vedený běžným výslechovým postupem?
- Jak se změní kvantita správně uvedených informací, nesprávně uvedených informací a konfabulací v rámci využití metody?

Výzkumná hypotéza vztahující se k I. rovině:

H1: Výslech vedený metodou CI vyprodukuje statisticky významně přesnější výpověď než výslech vedený běžným výslechovým postupem.

II. rovina – Srovnání kognitivního interview se standardizovanou metodou

Ve II. rovině výzkum srovnává efektivitu CI a SI. **Standardizované interview** bude využito ze dvou důvodů. Prvním z nich je samotná standardizace metody, která si drží **podobnou strukturu jako CI**, avšak **bez konkrétních technik**, které pomáhají ve vybavování. Druhým z nich je fakt, že k využívání metody CI je potřeba výcvik v této metodě. V případě porovnávání s běžně využívaným výslechovým postupem by se mohlo stát, že za vyšší efektivitou CI bude stát samotné provedení školení a ne jeho obsah. Výzkumné otázky k této rovině jsou:

- Vyprodukuje výslech vedený metodou CI přesnější informace než výslech vedený SI?
- Vyprodukuje výslech vedený SI přesnější informace než výslech vedený běžně využívaným výslechovým postupem?
- Jak se změní kvantita správně uvedených informací, nesprávně uvedených informací a konfabulací v rámci využití metody?
- Bude výslech vedený SI v otázce přesnosti získaných informací srovnatelný s běžně využívaným výslechovým postupem?

Výzkumné hypotézy vztahující se k II. rovině:

H2: Výslech vedený metodou CI vyprodukuje statisticky významně přesnější výpověď než výslech vedení standardizovaným interview.

H3: Výslech vedený SI vyprodukuje statisticky srovnatelně přesnou výpověď jako výslech vedený standardizovaným interview.

III. rovina – Účinnost školení z hlediska využívání nových technik

Ve III. rovině je věnována pozornost využívaným technikám. Pro další uvažování o implementaci této metody do běžné praxe je důležité analyzovat, které z pomůcek CI jsou po výcviku využívány. Ke třetí rovině se váží podotázky:

- Budou využívány všechny školené techniky CI?
- Které z technik budou využívány větším počtem vyslychajících, které naopak menším počtem?

5.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek bude tvořen **policisty**, kteří budou náhodně rozděleni do **tří skupin** po 10 lidech. Vzhledem k náročnosti navázání spolupráce s policií budou využita ta pracoviště, se kterými již autorka spolupracuje, tedy Krajské ředitelství policie hlavního města Praha, Policejní prezidium České republiky, Místní oddělení Krakovská. Z těchto míst bude oportunním výběrem získáno **30 policistů**, kteří již odsloužili pět let, a kteří se během služby běžně setkávají se svědky TČ a provádí jejich výslech.

Výzkumný vzorek bude tvořit také **249 dospělých osob**, které budou disponovat **podobnými kognitivními schopnostmi**. Možnost ověření těchto schopností je však organizačně náročná, proto budou vybráni **vysokoškolští studenti**, kteří již dosáhli titulu Bc. Vybraní studenti dále nesmí být v žádném dřívějším kontaktu s autorkou studie a nesmí být obeznámeni s cíli výzkumu. Tito studenti budou po vzoru policistů získáni oportunním výběrem. Počet participantů byl získán *power analýzou* pomocí programu G*power. Autorka zde zvolila test family: *F-tests* a konkrétní statistický test: *ANOVA: Fixed effects, omnibus, one way*. Poté byla pro tři skupiny zvolena hladina významnosti: $\alpha = 0,00625^6$ a standardně využívaná síla testu: *power* = 0,8, tedy 20% riziko vzniku chyby II. typu. Z teoretického hlediska by nás mohla zajímat také slabá síla efektu ($f = 0,10$), pro jeho detekci by však bylo potřeba získat 1 515 participantů, to vzhledem k českým podmínkám není reálné, takovýto efekt je navíc příliš nízký, než aby byl v praxi významný. Proto byla pro analýzu zvolena střední síla efektu, tedy $f = 0,25$. Pokud by však z výsledků byla detekována nižší síla efektu, autorka studie upozorní na nedostatečnou sílu testování.

⁶ Tato hladina byla určena vzhledem k využití Holm-Bonferroniho korekce pro dva testy ANOVA a pro každý z nich následně 3 post-hoc testy, power analýza byla tedy provedena s ohledem na nejnižší $\alpha = 0,05 / 8$

5.4 Design výzkumného projektu

Jak již bylo naznačeno výše, základním výzkumným projektem je komparativní **experiment**, který bude **doplněn kvantitativním ověřením** využívaných technik (Hendl, 2015).

Falešní svědci, tedy participanti, kteří zhlédnou podnětový materiál, budou rozděleni do tří sledovaných skupin, které se budou lišit v použití metody výslechu. Vyslýchajícími budou policisté, kteří běžně v rámci své služby vedou výslechy svědků. **V první skupině** budou vyslýchající vést výslech pomocí **vlastních postupů, které běžně využívají (BVP)**. Tyto postupy budeme tedy respektovat jako běžně využívané. **Ve druhé skupině** budou policisté, kteří budou vyškoleni v metodě **kognitivní interview (CI)**. Tito policisté se budou snažit vést rozhovor pomocí technik, které jsou součástí této metody. **Ve třetí skupině**, která je považována za **kontrolní**, budou policisté taktéž školeni, avšak v obecné rovině – jak vést **strukturované interview (SI)**. Kontrolní skupina předchází možnosti, že by byla případná zaznamenaná vyšší efektivita CI považována za důsledek obecného proškolení.

Primárně budou pozorovány rozdíly v přesnosti výpovědi a v množství správně uvedených informací, nesprávně uvedených informací a konfabulací ve skupinách, ve kterých bude veden výslech pomocí CI a BVP.

Použity budou specifické typy rozhovoru:

- **Standardizované interview:** strukturovaný, formální rozhovor.
- **Kognitivní interview:** polostrukturovaný rozhovor, méně formální.
- **Běžně využívaný postup získávání výpovědi:** z literárně přehledové části víme, že běžný postup, který policisté využívají, by se měl podobat standardizovanému interview, je tedy spíše formální, samotná metoda však není standardizovaná.

Specifickému typu výslechu bude předcházet **stimulace participantů podnětovým materiálem**. V tomto případě **videozáznamem**, který zobrazuje **nenásilný trestný čin**. S použitím videozáznamu souvisí nižší ekologická validita, videozáznam v pozorovateli pravděpodobně nevyvolá podobné emoce, protože se sami události neúčastní. Tento design je však při tomto množství participantů a vzhledem k časové i organizační náročnosti a k následné kontrole přesnosti jedinou realizovatelnou možností.

V následujících podkapitolách budou popsány jednotlivé fáze výzkumu a výběr podnětového materiálu.

5.4.1 Přípravná fáze

Přípravná fáze sestává z několika kroků.

Prvním krokem je detailní seznámení se s metodou CI do té míry, aby autorka byla schopna jakožto školitel **předat tyto informace druhé skupině**. Po vzoru Kostelníkové (2015) je zvolena forma samostudia. Konkrétními zdroji jsou především původní manuál Fishera a Geiselman (1992), manuál B. Milneové (2004), který byl vytvořen pro policisty v Surrey, a další.

Druhým krokem je oslovení a navázání spolupráce s policisty a policejními psychology. Bude vybráno **30 policistů**. Tito policisté budou náhodně rozděleni do tří skupin. S druhou a třetí skupinou bude dohodnut termín školení v metodách CI a SI.

Třetím krokem je oslovení účastníků. S **249 studenty** budou dohodnuty dva termíny, ve kterých se dostaví k výzkumu. Tyto dva termíny nesmí kolidovat s možnostmi policistů a musí být od sebe vzdáleny přibližně 48 hodin. Ještě před tím však účastníci vytvoří tři skupiny tak, aby se jedinci v jednotlivých skupinách neznali. Tyto skupiny pak budou náhodně přiřazeny ke skupině s konkrétní výslechovou metodou.

5.4.2 Postup výzkumu

Postup je rozdělen do tří navazujících fází.

V první části budou policisté, kteří byli zařazeni do skupiny s výslechovou metodou CI nebo SI, vyškoleni v jednotlivých technikách. Výcvik bude v obou případech trvat 12 hodin, ty budou rozděleny do dvou dnů.

❖ **Výcvik v metodě CI:**

Policisté v této skupině budou během přednášky seznámeni s jednotlivými fázemi a technikami ECI. Pozornost bude věnována především mnemotechnickým pomůckám, které pomáhají vyvolat vzpomínky. Poté policisté zhlédnou několik videonahrávek, které budou obsahovat výslechy svědků. Na těchto nahrávkách identifikují momenty, které jsou v souladu s CI a momenty, které jsou z pohledu kognitivního interview chybné. Dále si policisté sami v modelových situacích nacvičí využívání těchto technik. Na závěr bude následovat diskuze.

❖ **Výcvik v metodě SI:**

Výcvik ve vedení strukturovaného interview bude probíhat velmi obdobně. Policisté budou seznámeni s obecnými principy komunikace a s jednotlivými fázemi strukturovaného interview. Bude představen model, který byl prezentován v dřívějším výzkumu (C. Dando, Wilcock, Milne, & Henry, 2008): I. představit se a navázat vztah, II. vysvětlit, co se bude během výslechu dít, III. produkce volné výpovědi, IV. doplňující otázky vyšetřovatele, V. opětovná produkce volné výpovědi, VI. závěr. Policisté v této skupině taktéž zhlédnou videozáznamy a bude vedena diskuze.

Ve druhé části participanti zhlédnou podnětový materiál s nenásilným trestným činem – loupežným přepadením na benzínové pumpě. Promítnutí bude předcházet speciální instrukce: „*Bude Vám promítnuto video, které obsahuje záznam nenásilné trestné činnosti, bude se jednat o loupež benzínové pumpy. Představte si, že jste na místě prodavače a vidíte to, co vidí on. Přemýšlejte, co byste na jeho místě dělali. Za dva dny, až se znovu setkáme, se k Vaší odpovědi vrátíme.*“ Jeden z hlavních problémů podobných výzkumů je fakt, že si participanti uvědomují, že jsou na místě výzkumu za nějakým účelem. Pokud dostanou informaci, že jim bude promítnuto video, je možné, že se budou prvky videa snažit vědomě zapamatovat. Jak ale víme z literárně přehledové části, to se při reálném trestném činu neděje. Možnost, že se participant snaží vědomě si zapamatovat informace z videa může následně ovlivnit výsledky. Proto se tomuto momentu bude tento výzkum snažit vyhnout instruktážní větou, která alespoň z části přesměruje pozornost.

❖ **Výběr podnětového videa**

Jelikož se jedná o vysokoškolské studenty, je možné využít záznam TČ bez větších obav o poškození participanta. Tento typ videozáznamů se objevuje běžně jak v televizním vysílání, tak také na internetových stránkách. Vzhledem k velkému množství participantů (a tím také nemožnosti využít pouze jedno video) bude vybráno 9 videí. Každý policista bude vyslyšet přibližně 8 až 9 studentů, každý z těchto studentů tedy zhlédne jiné video. Tato videa budou shodně zobrazovat nenásilnou loupež, budou bohatá na kvantifikovatelné informace (množství a zobrazení osob, zbraní, sled událostí), budou promítány na stejném místě, budou mít podobnou délku, přibližně 2,5 minuty.

Poté bude následovat časový odstup, přibližně 48 hodin, ve kterých budou participanti požádáni o nesdílení svých zážitků s osobami, kterým byl videozáznam také promítnut.

Ve **třetí části** proběhne simulovaný výslech. Vybraný policista a student se dle harmonogramu dostaví na místo, které nebude shodné s místem promítání videozáznamu. Student bude seznámen ve stručnosti seznámen s tím, že bude následovat nahrávaný simulovaný výslech vedený policistou. V této chvíli dostane možnost výzkum ukončit. Policisté budou taktéž seznámeni s nahráváním celého hovoru. Dále dostanou pouze informaci, že proběhla loupež na benzínové pumpě. V případě policistů z první skupiny bude zadána instrukce: „*Postupujte při výslechu běžným způsobem, jak jste zvyklí.*“ V případě policistů z druhé a třetí skupiny bude následovat instrukce, aby výslech vedli pomocí školené metody. Výslech bude proveden na klidném a tichém místě, stejně jako při běžných podmínkách bude policista zapisovat výpověď do počítače.

Jednotlivé výslechy budou zaznamenávány a dále zpracovávány. Rozhovor nebude časově limitován.

5.5 Zpracování dat

Zpracování dat proběhne analýzou audiozáznamů rozhovorů simulovaného výslechu. Analýza proběhne v několika krocích:

Prvním krokem je literární přepis, který umožňuje přepsat rozhovor v podobě, ve které zazněl, se zachováním všech výrazů (Hendl, 2015). Na přepisu i kódování se budou podílet studenti FF UK v rámci předmětu *Účast na psychologickém výzkumu* s tím, že nebudou dopředu informováni o cílech výzkumu, dostanou však možnost seznámit se s výzkumem po jeho dokončení.

Přepsaný materiál bude dále **kódován a kategorizován**. Každá zaznamenaná informace *falešného svědka*, která je relevantní z hlediska vyšetřování, bude kódována z hlediska správnosti: **správná odpověď**, **nesprávná informace**, **konfabulace**, **doměnka**. Dvacet procent rozhovorů bude navíc kódováno dvěma studenty, aby se zjistila interní validita kódování.

Statistická analýza, která se věnuje ověření efektivity metody CI oproti BPV a SI, je rozdělena do dvou částí:

I. Konfirmační analýza

Konfirmační analýzou budou mezi experimentálními skupinami sledovány:

- Rozdíly v množství správně uvedených informací – pomocí jednofaktorové analýzy rozptylu (*ANOVA*) zjistíme, zda mezi skupinami existují statisticky významné rozdíly. Pro zjištění, které konkrétní skupiny se odlišují od ostatních, budou testovány jednotlivé dvojice skupin tzv. *post-hoc testy*. Celkem tedy budou použity 3 *post-hoc testy* na jednu analýzu rozptylu (dohromady 6 *post-hoc testů*). Pro kontrolu narůstajícího rizika chyby I. typu při mnohočetném testování (tzv. family-wise error rate) bude využita *Holm-Bonferroniho korekce*.
- Rozdíly v přesnosti, tedy v poměru množství správných informací na počet všech informací, budou testovány shodným způsobem – pomocí jednofaktorové *ANOVA* a tří *post-hoc testů*.

Výsledky nám poskytnou informace o podpoře hypotéz.

I. Explorační analýza

Využity budou metody, které poskytnou odpovědi na výzkumné otázky uvedené výše.

U výsledků, které prováděli policisté školeni v metodě CI, se budou dále zaznamenávat použité techniky dle manuálu Milneové (2004). Na závěr bude pomocí programu MS Excel Office 365 vypočítána četnost použití jednotlivých technik.

5.6 Diskuze

Navrhovaný výzkum je inspirován mnohými jinými, které byly vytvořeny k ověření efektivity této metody (např. Clifford & George, 1996; C. Dando et al., 2008; C. Dando, Wilcock, Milne, et al., 2009; Geiselman et al., 1985). Nese proto také podobné limity.

Vzhledem k oportunnímu výběru vyslychajících může ve výsledcích hrát roli motivace policistů. Ekologickou validitu pak snižuje také využití videozáznamu. Na druhou stranu, použití videozáznamu snižuje efektivitu CI (viz Memon et al., 2010), pokud tedy i přes uvedený nedostatek bude zjištěna vyšší účinnost CI, dá se předpokládat, že skutečný efekt bude vyšší. Jako problém může být vnímáno také využití rozdílných videozáznamů, tento nedostatek však může být výhodou, všichni policisté budou vystaveni těmto podmínkám shodně, rozdílné videozáznamy tedy nebudou poskytovat žádné výhody a výsledek bude možné zobecnit na větší množství situací. Problémem mnoha podobných

výzkumů jsou také úmyslné pokusy o zapamatování. V tomto návrhu byl proveden pokus skrytý skutečný záměr, je však otázkou, zda je tato forma eticky přípustná.

Využití policistů může být také velmi limitující. Každý policista má po pěti letech služby svůj vlastní styl výslechu, dřívější výzkumy ukázaly, že i po výcviku v metodě CI někteří policisté nové techniky příliš nevyužívali (Oldershaw, 2012). Pokud by se však CI dostalo do běžné praxe, dá se předpokládat, že by policisté k metodě přistupovali podobně jako v tomto výzkumu. Pokud je tedy cílem studie porovnat efektivitu výslechu, který vede policista bez školení v technikách CI a policista, který v nich byl školen, nemusel by být tento efekt problémem, ale naopak výhodou. Poskytl by nám vhled na to, jak policisté takovéto školení vnímají a co si z něj odnáší. I přes to je nutné klást důraz na správné provedení rozhovoru, pokud by školení policisté nevyužívali metodu CI vůbec, nebylo by možné soubory porovnat.

Na rozdíl od jiných výzkumů, zvláště těch novějších, je v této práci porovnáván CI s běžně využívaným policejním postupem. Tento přístup je považován za zastaralý (viz Memon et al., 2010). Neexistuje jednotná forma, jak BVP vypadá. Pokud chceme podpořit vyšší efektivitu kognitivního interview, měli bychom jej srovnávat se standardizovanou metodou, díky které budeme moci porovnat účinnost jednotlivých technik. V zahraničí se má za to, že je SI vhodnou náhradou za BVP právě proto, že má podobnou strukturu. V české literatuře však podobné srovnání není dohledatelné. Vzhledem k pravděpodobné rozdílnosti výcviku u nás a v zahraničí je proto potřeba počítat i s výraznou odlišností BVP v ČR s SI. Mohlo by se tedy stát, že i přes to, že by byla metoda CI efektivnější než SI, postrádala by dostatečnou účinnost v porovnání s BVP českých policistů.

Získané výstupy však poskytují mnohem více informací, než je analyzováno. Výzkum může podpořit podobnou efektivitu SI a BVP. Z analýzy audiozáznamu se také například dají získat informace o tom, co si člověk během výslechu vybavuje nejlépe (osoby, objekty či děj a ověřit správnost využívání jednotlivých technik. Možností, jak využít výsledky této studie, je mnoho.

Závěr

Cílem literárně přehledové části této práce bylo představit metodu kognitivního interview a možnosti jejího využití v policejní praxi. Nejdříve byla ve stručnosti popsána tvorba svědecké výpovědi, která nám umožnila pochopit základy, na nichž tato metoda stojí. Dále byl v samostatné kapitole popsán vývoj kognitivního interview, struktura aktuálně využívané podoby této metody, její limity. Práce se také zaměřila na využívání této metody ve výslechové praxi policie. Konkrétně na výzkumy, které ověřily její účinnost v tomto prostředí, a na modifikace, které vznikaly a stále vznikají kvůli náročnosti uvedení kompletní metody do běžného procesu výslechu. V závěru literárně přehledové části byly popsány vybrané skupiny lidí, u nichž se dá předpokládat, že by metoda mohla přinést největší užitek, konkrétně se jednalo o seniory, traumatizované oběti a podezřelé osoby.

Návrh výzkumu se snažil ověřit účinnost kognitivního interview v českých podmínkách. Navržený výzkumný design experimentu především umožnil srovnat množství a přesnost detailů, které byly získány pomocí jednotlivých technik výslechu. Dále se zaměřil na srovnání množství nesprávných a konfabulovaných detailů, a na zjištění, které z technik kognitivního interview byly využívány. Získané výsledky nám mohou potvrdit hypotézy, zda je kognitivní interview i v českých podmínkách skutečně efektivnější než strukturované interview. Podstatné však bude také zjištění, které z technik policisté využívali více a které méně. Potvrzení vyšší efektivity kognitivního pak může být prvním krokem k zavedení této metody do běžné výslechové praxe v ČR.

Seznam použité literatury

Adolphs, R., Tranel, D., & Buchanan, T. W. (2005). Amygdala damage impairs emotional memory for gist but not details of complex stimuli. *Nature Neuroscience*, 8(4), 512–518. <https://doi.org/10.1038/nn1413>

APA. (2010). *Publication Manual of the American Psychological Association* (6th ed.). Washington, DC: American Psychological Association.

Baddeley, A. (2012). Working Memory: Theories, Models, and Controversies. *Annual Review of Psychology*, 63(1), 1–29. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-120710-100422>

Baldassano, C., Chen, J., Zadbood, A., Pillow, J. W., Hasson, U., & Norman, K. A. (2017). Discovering Event Structure in Continuous Narrative Perception and Memory. *Neuron*, 95(3), 709–721. <https://doi.org/10.1016/j.neuron.2017.06.041>

Basso, M. R., Schefft, B. K., Ris, M. D., & Dember, W. N. (1996). Mood and global-local visual processing. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 2(3), 249–255. <https://doi.org/10.1017/S1355617700001193>

Blandón-Gitlin, I., & Pezdek, K. (2009). Children's memory in forensic contexts: Suggestibility, false memory, and individual differences. In B. L. Bottoms, C. J. Najdowski, & G. S. Goodman (Eds.), *Children as victims, witnesses, and offenders: Psychological science and the law* (pp. 57–80). New York: Guilford Press.

Bower, G. H. (1981). Mood and memory. *American Psychologist*, 36(2), 129–148. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.36.2.129>

Broadbent, D. E. (1958). *Perception and communication*. <https://doi.org/10.1037/10037-000>

Canli, T., Zhao, Z., Brewer, J., Gabrieli, J. D. E., & Cahill, L. (2000). Event-Related Activation in the Human Amygdala Associates with Later Memory for Individual Emotional Experience. *The Journal of Neuroscience*, 20(19), RC99–RC99. <https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.20-19-j0004.2000>

Charlier, P., Duverger, P., & Abdallah, F. B. (2018). Memory recall of traumatic events in refugees. *The Lancet*, 392(10160), 2170. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(18\)32416-4](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(18)32416-4)

Čírtková, L. (2013). *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.

Clarke, C., & Milne, R. (2001). *National Evaluation of the PEACE Investigative Interviewing Course*. Retrieved from https://www.researchgate.net/profile/Colin_Clarke3/publication/263127370_National_Evaluation_of_the_PEACE_Investigative_Interviewing_Course/links/53da3b620cf2e38c63366507.pdf

Clifford, B. R., & George, R. (1996). A Field evaluation of training in three methods of witness/victim investigative interviewing. *Psychology, Crime & Law*, 2(3), 231–248. <https://doi.org/10.1080/10683169608409780>

Clifford, B. R., & Hollin, C. R. (1981). Effects of the type of incident and the number of perpetrators on eyewitness memory. *Journal of Applied Psychology*, 66(3), 364–370. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.66.3.364>

Compo, N. S., Gregory, A. H., & Fisher, R. (2012). Interviewing behaviors in police investigators: a field study of a current US sample. *Psychology, Crime & Law*, 18(4), 359–375. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2010.494604>

Crespo, M., & Fernandez-Lansac, V. (2016). Memory and Narrative of Traumatic Events: A Literature Review. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 8(2), 149–156. <https://doi.org/10.1037/tra0000041>

Daly, K., & Bouhours, B. (2010). Rape and Attrition in the Legal Process: A Comparative Analysis of Five Countries. *Crime and Justice*, 39(1), 565–650. <https://doi.org/10.1086/653101>

Dando, C. J., Wilcock, R., Behnkle, C., & Milne, R. (2011). Modifying the cognitive interview: countenancing forensic application by enhancing practicability. *Psychology, Crime & Law*, 17(6), 491–511. <https://doi.org/10.1080/10683160903334212>

Dando, C., Wilcock, R., & Milne, R. (2009). The Cognitive Interview: novice police officers' witness/victim interviewing practices. *Psychology, Crime & Law*, 15(8), 679–696. <https://doi.org/10.1080/10683160802203963>

Dando, C., Wilcock, R., Milne, R., & Henry, L. (2008). A Modified Cognitive Interview

Procedure for Frontline Police Investigators. *Applied Cognitive Psychology*, 22, 335–351. <https://doi.org/10.1002/acp>

Dando, C., Wilcock, R., Milne, R., & Henry, L. (2009). A modified cognitive interview procedure for frontline police investigators. *Applied Cognitive Psychology*, 23(5), 698–716. <https://doi.org/10.1002/acp.1501>

Davis, M. R., McMahon, M., & Greenwood, K. M. (2005). The efficacy of mnemonic components of the cognitive interview: towards a shortened variant for time-critical investigations. *Applied Cognitive Psychology*, 19(1), 75–93. <https://doi.org/10.1002/acp.1048>

Dolcos, F., LaBar, K. S., & Cabeza, R. (2004). Interaction between the amygdala and the medial temporal lobe memory system predicts better memory for emotional events. *Neuron*, 42(5), 855–863. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/15182723>

Dornburg, C. C., & McDaniel, M. A. (2006). The cognitive interview enhances long-term free recall of older adults. *Psychology and Aging*, 21(1), 196–200. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.21.1.196>

Dukala, K., Sporer, S. L., & Polczyk, R. (2019). Detecting deception: does the cognitive interview impair discrimination with CBCA criteria in elderly witnesses? *Psychology, Crime & Law*, 25(2), 195–217. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2018.1511789>

Ehlers, A., & Clark, D. M. (2000). A cognitive model of posttraumatic stress disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 38(4), 319–345. [https://doi.org/10.1016/S0005-7967\(99\)00123-0](https://doi.org/10.1016/S0005-7967(99)00123-0)

Eisenberg, P. (2019). The Cognitive Interview and Enhanced Cognitive Interview in Financial Forensics and Investigations. *SSRN Electronic Journal*, 1(1), 55–64. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3324292>

Fisher, R. P., & Chandler, C. C. (1991). Independence Between Recalling Intervent Relations and Specific Events. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 17(4), 722–733. <https://doi.org/10.1037/0278-7393.17.4.722>

Fisher, R. P., & Geiselman, R. E. (1992). *Memory-Enhancing Techniques for Investigative Interviewing: The Cognitive Interview*. Springfield: Charles C Thomas.

- Fisher, R. P., & Geiselman, R. E. (2010). The Cognitive Interview method of conducting police interviews: Eliciting extensive information and promoting Therapeutic Jurisprudence. *International Journal of Law and Psychiatry*, *33*(5–6), 321–328. <https://doi.org/10.1016/j.ijlp.2010.09.004>
- Fisher, R. P., Geiselman, R. E., & Amador, M. (1989). Field test of the cognitive interview: Enhancing the recollection of actual victims and witnesses of crime. *Journal of Applied Psychology*, *74*(5), 722–727. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.74.5.722>
- Fisher, R. P., Geiselman, R. E., Cohen, G., Holland, H., & Surtes, L. (1986). Eyewitness Responses to Leading and Misleading Questions under the Cognitive Interview. *Journal of Police Science and Administration*, *14*(1), 31–39.
- Fisher, R. P., Geiselman, R. E., Raymond, D. S., Jurkevich, L. M., & Warhaftig, M. L. (1987). Enhancing Enhanced Eyewitness Memory: Refining the Cognitive Interview. *Journal of Police Science and Administration*, *15*(4), 285–290.
- Fisher, R. P., McCauley, M. R., & Geiselman, R. E. (1994). Improving eyewitness testimony with the Cognitive Interview. In D. F. Ross, J. D. Read, & M. P. Toglia (Eds.), *Adult Eyewitness Testimony* (pp. 245–270). <https://doi.org/10.1017/cbo9780511759192.013>
- Frosina, P., Logue, M., Book, A., Huizinga, T., Amos, S., & Stark, S. (2018). The effect of cognitive load on nonverbal behavior in the cognitive interview for suspects. *Personality and Individual Differences*, *130*, 51–58. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.03.012>
- Gabbert, F., Hope, L., & Fisher, R. P. (2009). Protecting eyewitness evidence: Examining the efficacy of a self-administered interview tool. *Law and Human Behavior*, *33*(4), 298–307. <https://doi.org/10.1007/s10979-008-9146-8>
- Gabbert, F., Hope, L., Fisher, R. P., & Jamieson, K. (2012). Protecting Against Misleading Post-event Information with a Self-Administered Interview. *Applied Cognitive Psychology*, *26*(4), 568–575. <https://doi.org/10.1002/acp.2828>
- Gagnon, S. A., & Wagner, A. D. (2016). Acute stress and episodic memory retrieval: Neurobiological mechanisms and behavioral consequences. *Annals of the New York Academy of Sciences*, *1369*(1), 55–75. <https://doi.org/10.1111/nyas.12996>

- Gawrylowicz, J., Memon, A., & Scoboria, A. (2014). Equipping witnesses with transferable skills: the Self-Administered Interview ©. *Psychology, Crime & Law*, 20(4), 315–325. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2013.777961>
- Geiselman, R. E. (2012). The cognitive interview for suspects (CIS). *American Journal of Forensic Psychology*, 30(3), 5–20. Retrieved from <http://www.thectkgroup.com/pdf/cognitiveinterview.pdf>
- Geiselman, R. E., Fisher, R., Firstenberg, I., Hutton, L. A., Sullivan, S. J., Avetissian, I. V., & Prosk, A. L. (1984). Enhancement of eyewitness memory: An empirical evaluation of the cognitive interview. *Journal of Police Science and Administration*, 12(1), 74–80.
- Geiselman, R. E., Fisher, R. P., MacKinnon, D. P., & Holland, H. L. (1985). Eyewitness memory enhancement in the police interview: Cognitive retrieval mnemonics versus hypnosis. *Journal of Applied Psychology*, 70(2), 401–412. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.70.2.401>
- Geiselman, R. E., Fisher, R. P., MacKinnon, D. P., & Holland, H. L. (1986). Enhancement of Eyewitness Memory with the Cognitive Interview. *The American Journal of Psychology*, 99(3), 385. <https://doi.org/10.2307/1422492>
- Ginet, M., & Verkampt, F. (2007). The cognitive interview: Is its benefit affected by the level of witness emotion? *Memory*, 15(4), 450–464. <https://doi.org/10.1080/09658210601092670>
- Greene, C. M., Murphy, G., & Januszewski, J. (2017). Under High Perceptual Load, Observers Look but Do Not See. *Applied Cognitive Psychology*, 31(4), 431–437. <https://doi.org/10.1002/acp.3335>
- Griffiths, L., & Milne, R. (2006). Will it end in tiers?: police interviews with suspects in Britain. In T. Williamson (Ed.), *Investigative interviewing: rights, research, regulation* (pp. 167–189). Cullompton: Willan Publishing.
- Hagsand, A. V., Roos af Hjelmsäter, E., Granhag, P. A., Fahlke, C., & Söderpalm Gordh, A. (2017). Witnesses stumbling down memory lane: The effects of alcohol intoxication, retention interval, and repeated interviewing. *Memory*, 25(4), 531–543. <https://doi.org/10.1080/09658211.2016.1191652>

- Hausmann, C. (2003). *Handbuch Notfallpsychologie und Traumabewältigung*. Wien: Facultas.
- Heidt, C. T., Arbuthnott, K. D., & Price, H. L. (2016). The Effects of Distributed Learning on Enhanced Cognitive Interview Training. *Psychiatry, Psychology and Law*, 23(1), 47–61. <https://doi.org/10.1080/13218719.2015.1032950>
- Hendl, J. (2015). *Přehled statistických metod*. Praha: Portál.
- Hewstone, M., & Stroebe, W. (2006). *Sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Heydon, G., & Powell, A. (2018). Written-response interview protocols: an innovative approach to confidential reporting and victim interviewing in sexual assault investigations. *Policing and Society*, 28(6), 631–646. <https://doi.org/10.1080/10439463.2016.1187146>
- Hohl, K., & Stanko, E. A. (2015). Complaints of rape and the criminal justice system: Fresh evidence on the attrition problem in England and Wales. *European Journal of Criminology*, 12(3), 324–341. <https://doi.org/10.1177/1477370815571949>
- Holliday, R. E., Humphries, J. E., Milne, R., Memon, A., Houlder, L., Lyons, A., & Bull, R. (2012). Reducing misinformation effects in older adults with cognitive interview mnemonics. *Psychology and Aging*, 27(4), 1191–1203. <https://doi.org/10.1037/a0022031>
- Hope, L., Gabbert, F., & Fisher, R. P. (2011). From laboratory to the street: Capturing witness memory using the Self-Administered Interview. *Legal and Criminological Psychology*, 16(2), 211–226. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8333.2011.02015.x>
- Hope, L., Mullis, R., & Gabbert, F. (2013). Who? What? When? Using a timeline technique to facilitate recall of a complex event. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 2(1), 20–24. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2013.01.002>
- Houston, K. A., Clifford, B. R., Phillips, L. H., & Memon, A. (2013). The emotional eyewitness: The effects of emotion on specific aspects of eyewitness recall and recognition performance. *Emotion*, 13(1), 118–128. <https://doi.org/10.1037/a0029220>
- Jelínek, J. (2018). *Trestní právo procesní*. Praha: Leges.
- Kagehiro, D. K., & Laufer, W. S. (1992). *Handbook of Psychology and Law*. New York: Springer-Verlag.

- Kebbell, M. R., Milne, R., & Wagstaff, G. F. (1999). The cognitive interview: A survey of its forensic effectiveness. *Psychology, Crime & Law*, 5(1–2), 101–115. <https://doi.org/10.1080/10683169908414996>
- Kensinger, E. A., & Schacter, D. L. (2008). Memory and emotion. In M. Lewis, J. M. Haviland-Jones, & L. F. Barrett (Eds.), *Handbook of emotions*. New York: The Guilford Press.
- Köhnken, G., Milne, R., Memon, A., & Bull, R. (1999). The cognitive interview: A meta-analysis. *Psychology, Crime & Law*, 5(1–2), 3–27. <https://doi.org/10.1080/10683169908414991>
- Konrád, Z., Porada, V., Štraus, J., & Suchánek, J. (2015). *Kriminalistika - Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.
- Kopeček, M. (2016). Vliv věku a vzdělání na kognitivní funkce seniorů a důsledky pro časnou diagnostiku kognitivních poruch. In *Mozek a jeho člověk, mysl a její nemoc* (pp. 317–323). Praha: Galén.
- Kostelníková, Z. (2015). *Psychologické aspekty vypočívání dětí v rámci trestného konání*. Karlova Univerzita.
- Kubík, O. (2017). *Investigativna psychológia*. Bratislava: Wolters Kluwer ČR, a.s.
- Kudělková, B. (2009). *Výslech svědka v trestním řízení*. Masarykova univerzita.
- LaBar, K. S., & Cabeza, R. (2006). Cognitive neuroscience of emotional memory. *Nature Reviews Neuroscience*, 7(1), 54–64. <https://doi.org/10.1038/nrn1825>
- Loftus, E. F. (1996). *Eyewitness Testimony: With a New Preface*. Cambridge: Harvard University Press.
- Matiášek, J., Soukup, J., & Bárta, B. (1968). *Psychologie a výslechová praxe*. Praha: Orbis.
- Mattison, M. L. A., Dando, C. J., & Ormerod, T. C. (2015). Sketching to Remember: Episodic Free Recall Task Support for Child Witnesses and Victims with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45(6), 1751–1765. <https://doi.org/10.1007/s10803-014-2335-z>
- McMahon, M. (2000). The effect of the enhanced cognitive interview on recall and

confidence in elderly adults. *Psychiatry, Psychology and Law*, 7(1), 9–32. <https://doi.org/10.1080/13218710009524968>

McMillan, L., & Thomas, M. (2009). Police interviews of rape victims: tensions and contradictions. In M. Horvath & J. Brown (Eds.), *Rape: Challenging Contemporary Thinking*. Cullompton: Willan Publishing.

Meir Drexler, S., Merz, C. J., Hamacher-Dang, T. C., Tegenthoff, M., & Wolf, O. T. (2015). Effects of Cortisol on Reconsolidation of Reactivated Fear Memories. *Neuropsychopharmacology*, 40(13), 3036–3043. <https://doi.org/10.1038/npp.2015.160>

Mello, E. W., & Fisher, R. P. (1996). Enhancing Older Adult Eyewitness Memory with the Cognitive Interview. *Applied Cognitive Psychology*, 10(5), 403–417. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0720\(199610\)10:5<403::AID-ACP395>3.0.CO;2-X](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0720(199610)10:5<403::AID-ACP395>3.0.CO;2-X)

Memon, A., Bull, R., & Smith, M. (1995). Improving the quality of the police interview: Can training in the use of cognitive techniques help? *Policing and Society*, 5(1), 53–68. <https://doi.org/10.1080/10439463.1995.9964710>

Memon, A., & Higham, P. A. (1999). A review of the cognitive interview. *Psychology, Crime & Law*, 5(1–2), 177–196. <https://doi.org/10.1080/10683169908415000>

Memon, A., Meissner, C. A., & Fraser, J. (2010). The Cognitive Interview: A meta-analytic review and study space analysis of the past 25 years. *Psychology, Public Policy, and Law*, 16(4), 340–372. <https://doi.org/10.1037/a0020518>

Memon, A., Wark, L., Bull, R., & Koehnken, G. (1997). Isolating the effects of the cognitive interview techniques. *British Journal of Psychology*, 88(2), 179–197. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.1997.tb02629.x>

Miller, W. R., & Rollnick, S. (1991). *Motivational interviewing: Preparing people to change addictive behavior*. <https://doi.org/10.1002/casp.2450020410>

Milne, R. (2004). *The Enhanced Cognitive Interview: A step-by-step guide* (p. 61). p. 61. Surrey: Surrey Police.

Milne, Rebecca, & Bull, R. (1999). *Investigative interviewing: Psychology and practice*. Chichester: John Wiley and Sons.

- Milne, Rebecca, & Bull, R. (2002). Back to basics: a componential analysis of the original cognitive interview mnemonics with three age groups. *Applied Cognitive Psychology*, 16(7), 743–753. <https://doi.org/10.1002/acp.825>
- Milne, Rebecca, Bull, R., Köehnken, G., & Memon, A. (1995). The Cognitive Interview and suggestibility. *Issues in Criminological and Legal Psychology*, 22, 21–27.
- Nejvyšší státní zastupitelství. (n.d.). Práva a ochrana práv svědka. Retrieved from Nejvyšší státní zastupitelství Česká republika website: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/svedek/prava-a-ochrana-prav-svdka>
- Nelissen, E., Prickaerts, J., & Blokland, A. (2018). Acute stress negatively affects object recognition early memory consolidation and memory retrieval unrelated to state-dependency. *Behavioural Brain Research*, 345, 9–12. <https://doi.org/10.1016/j.bbr.2018.02.027>
- Neupert, S. D., Mroczek, D. K., & Spiro, A. (2008). Neuroticism moderates the daily relation between stressors and memory failures. *Psychology and Aging*, 23(2), 287–296. <https://doi.org/10.1037/0882-7974.23.2.287>
- Oldershaw, M. (2012). *Why don't experienced specialist investigative police interviewers utilise cognitive techniques during significant witness interviews?* University of Portsmouth.
- Paulo, R. M., Albuquerque, P. B., & Bull, R. (2016). The enhanced cognitive interview: expressions of uncertainty, motivation and its relation with report accuracy. *Psychology, Crime & Law*, 22(4), 366–381. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2015.1109089>
- Paulo, R. M., Albuquerque, P. B., Vitorino, F., & Bull, R. (2017). Enhancing the cognitive interview with an alternative procedure to witness-compatible questioning: category clustering recall. *Psychology, Crime & Law*, 23(10), 967–982. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2017.1351966>
- Pezdek, K., & Taylor, J. (2002). Memory for traumatic events in children and adults. In M. L. Eisen, J. A. Quas, & G. S. Goodman (Eds.), *Memory and suggestibility in the forensic interview* (pp. 165–183). Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Phelps, E. A. (2004). Human emotion and memory: interactions of the amygdala and

hippocampal complex. *Current Opinion in Neurobiology*, 14(2), 198–202.
<https://doi.org/10.1016/j.conb.2004.03.015>

Plháková, A. (2003). *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia.

Prescott, K., Milne, R., & Clarke, J. (2011). How Effective is the Enhanced Cognitive Interview when Aiding Recall Retrieval of Older Adults including Memory for Conversation? *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 8(3), 257–270.
<https://doi.org/10.1002/jip.142>

Putnam, W. (1979). Hypnosis and distortions in eyewitness memory. *International Journal of Clinical and Experimental Hypnosis*, 27(4), 437–448.
<https://doi.org/10.1080/00207147908407577>

Rajaram, S., & Pereira-Pasarin, L. P. (2010). Collaborative Memory: Cognitive Research and Theory. *Perspectives on Psychological Science*, 5(6), 649–663.
<https://doi.org/10.1177/1745691610388763>

Rhodes, S., Greene, N., & Naveh-Benjamin, M. (2019). Age-Related Differences in Recall and Recognition: A Meta Analysis. <https://doi.org/10.31234/osf.io/6pvjd>

Schwabe, L., & Wolf, O. T. (2010). Stress impairs the reconsolidation of autobiographical memories. *Neurobiology of Learning and Memory*, 94(2), 153–157.
<https://doi.org/10.1016/j.nlm.2010.05.001>

Scott, A. J., Tudor-Owen, J., Pedretti, P., & Bull, R. (2015). How Intuitive is PEACE? Newly Recruited Police Officers' Plans, Interviews and Self-Evaluations. *Psychiatry, Psychology and Law*, 22(3), 355–367. <https://doi.org/10.1080/13218719.2014.949397>

Shepherd, E., Mortimer, A., Turner, V., & Watson, J. (1999). Spaced cognitive interviewing: Facilitating therapeutic and forensic narration of traumatic memories. *Psychology, Crime and Law*, 5(1–2), 117–143.
<https://doi.org/10.1080/10683169908414997>

Smith, A. M., & Thomas, A. K. (2018). Reducing the Consequences of Acute Stress on Memory Retrieval. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 7(2), 219–229.
<https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2017.09.007>

Sooniste, T., Granhag, P. A., Strömwall, L. A., & Vrij, A. (2015). Statements about true

- and false intentions: Using the Cognitive Interview to magnify the differences. *Scandinavian Journal of Psychology*, 56(4), 371–378. <https://doi.org/10.1111/sjop.12216>
- Sporer, S. L., Malpass, R. S., & Koehnken, G. (1996). *Psychological Issues in Eyewitness Identification*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Sternberg, R. J. (2002). *Kognitivní psychologie*. Praha: Portál.
- Straus, J., Chmelík, J., Konrád, Z., Krajník, V., Kubíková, I., Němec, M., ... Porada, V. (2005). *Kriminativní taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.
- Stuchlíková, I. (2007). *Základy psychologie emocí*. Praha: Portál.
- Talarico, J. M., & Rubin, D. C. (2017). Ordinary memory processes shape Flashbulb memories of extraordinary events. In *Flashbulb Memories* (pp. 73–95). <https://doi.org/10.4324/9781315623481-5>
- Talmi, D. (2013). Enhanced Emotional Memory. *Current Directions in Psychological Science*, 22(6), 430–436. <https://doi.org/10.1177/0963721413498893>
- The British Psychological Society. (2008). *Guidelines on memory and the law: Recommendations from the Scientific Study of Human Memory*. Retrieved from https://www.judcom.nsw.gov.au/publications/benchbks/sexual_assault/british-guidelines_on_memory_and_the_law.html#d5e10917
- Theunissen, T. P. M., Meyer, T., Memon, A., & Weinsheimer, C. C. (2017). Adult Eyewitness Memory for Single Versus Repeated Traumatic Events. *Applied Cognitive Psychology*, 31(2), 164–174. <https://doi.org/10.1002/acp.3314>
- Tulving, E., & Thomson, D. M. (1973). Encoding specificity and retrieval processes in episodic memory. *Psychological Review*, 80(5), 352–373. <https://doi.org/10.1037/h0020071>
- Valentine, T., & Mesout, J. (2009). Eyewitness identification under stress in the London dungeon. *Applied Cognitive Psychology*, 23(2), 151–161. <https://doi.org/10.1002/acp.1463>
- Visher, C. A. (1987). Juror decision making: The importance of evidence. *Law and Human Behavior*, 11(1), 1–17. <https://doi.org/10.1007/BF01044835>
- Vrana, S. R., Bono, R. S., König, A., & Scalzo, G. C. (2019). Assessing the coherence of

narratives of traumatic events with latent semantic analysis. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 11(5), 512–524. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1037/tra0000415>

Vredeveltdt, A., & Wagenaar, W. A. (2013). Within-Pair Consistency in Child Witnesses: The Diagnostic Value of Telling the Same Story. *Applied Cognitive Psychology*, 27(3), 406–411. <https://doi.org/10.1002/acp.2921>

Vriends, N., Michael, T., Blechert, J., Meyer, A. H., Margraf, J., & Wilhelm, F. H. (2011). The influence of state anxiety on the acquisition and extinction of fear. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 42(1), 46–53. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2010.09.001>

Vrij, A., Fisher, R. P., Blank, H., Leal, S., & Mann, S. (2016). A cognitive approach to elicit verbal and nonverbal cues to deceit. In J.-W. van Prooijen & P. A. M. van Lange (Eds.), *Cheating, Corruption, and Concealment* (pp. 284–302). <https://doi.org/10.1017/CBO9781316225608.017>

Wagstaff, G. F., Wheatcroft, J. M., Caddick, A. M., Kirby, L. J., & Lamont, E. (2011). Enhancing Witness Memory With Techniques Derived From Hypnotic Investigative Interviewing: Focused Meditation, Eye-Closure, and Context Reinstatement. *International Journal of Clinical and Experimental Hypnosis*, 59(2), 146–164. <https://doi.org/10.1080/00207144.2011.546180>

Wells, G. (1988). *Eyewitness identification: A system handbook*. Toronto: The Carswell Co. Ltd.

Westera, N. J., & Powell, M. (2015). Improving Communicative Practice. In G. Oxburgh, T. Myklebust, T. Grant, & R. Milne (Eds.), *Communication in Investigative and Legal Contexts* (pp. 335–357). <https://doi.org/10.1002/9781118769133.ch15>

Wright, A. M., & Holliday, R. E. (2007). Interviewing cognitively impaired older adults: How useful is a Cognitive Interview? *Memory*, 15(1), 17–33. <https://doi.org/10.1080/09658210601047351>

Wright, W. F., & Bower, G. H. (1992). Mood effects on subjective probability assessment. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 52(2), 276–291. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(92\)90039-A](https://doi.org/10.1016/0749-5978(92)90039-A)

Zinbarg, R. E., & Mohlman, J. (1998). Individual differences in the acquisition of affectively valenced associations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(4), 1024–1040. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.4.1024>

Seznam zkratek

ANOVA	Analýza rozptylu
APA	American Psychological Association
BVP	Běžně využívaný postup
CI	Cognitive interview – Kognitivní interview
CIS	Cognitive interview for Suspects
ECI	Enhanced cognitive interview – Rozšířené kognitivní interview
OCI	Klasické kognitivní interview
PE	Prolonged exposition
SI	Strukturované interview
TČ	Trestný čin

